

Tampereen ammattikorkeakoulu, ylempi amk-tutkinto
Mediatuottamisen koulutusohjelma
Päivi Hintsanen

LIVE HERRING

eli miten uidaan disorganisaationa mediataidevirrassa

Työn tilaaja: Keski-Suomen elokuva- ja mediakulttuurin läänintaiteilija Live
Herring

Työn ohjaaja: Leena Mäkelä, yliopettaja TAMK

Jyväskylä 5/2009

Tampereen ammattikorkeakoulu, ylempi amk-tutkinto
Mediatuottamisen koulutusohjelma

Tekijä(t): Päivi Hintsanen
Työn nimi: Live Herring – eli miten uidaan disorganisaationa
mediataidevirrassa.
Sivumäärä: 51
Valmistumisaika: toukokuu 2009
Työn ohjaaja: Leena Mäkelä, yliopettaja TAMK
Työn tilaaja: Läänintaiteilijatyöryhmä Live Herring

TIIVISTELMÄ

Työssäni olen suunnitellut Keski-Suomen elokuva- ja mediakulttuurin läänintaiteilijalle, Live Herring -työryhmälle, konkreettisia toimintamalleja ja työkaluja toiminnan kehittämiseksi sekä läänintaiteilijakaudelle (2-5 vuotta) että sen jälkeiseen toimintaan. Olen tutkinut Live Herringiä disorganisaationa ja pohtinut, miten se voi toimia organisaatioiden kentällä epämuodollisena ryhmänä. Olen käyttänyt työssäni laadullisia tiedonhankintamenetelmiä: kirjallisuuden lisäksi mm. keskusteluja sekä haastatteluja. Koska olen yksi kolmihenkinen Live Herring -läänintaiteilijaryhmän jäsenistä, työni on kirjoitettu yksikön ensimmäisessä persoonassa ja henkilökohtaisesta näkökulmasta.

Opinnäytetyön pohdintojen seurauksena syntyi monta konkreettista ja käyttökelpoiselta vaikuttavaa ideaa, joiden kehittämistä jatketaan viimeistellyiksi konsepteiksi. Myös epävirallinen disorganisaatio pystyy järjestämään tehokkaasti mediakulttuurialan toimintaa. Tapahtumien organisoiminen nopeasti ja epäkonventionaalisin keinoin onnistuu pienelläkin budjetilla – sosiaalisten verkostojen avulla.

Avainsanat disorganisaatio, mediataide, audiovisuaalinen kulttuuri,
läänintaiteilijat, sosiaaliset verkostot

TAMK University of Applied Sciences, Master's Degree
MA in Media Management

Writer: Päivi Hintsanen
Title: Live Herring – aka how a disorganisation swims in the
media art flow.
Pages: 51
Graduation Time: May 2009
Thesis Supervision: Leena Mäkelä, head of media programme, TAMK
Co-operating Company: Live Herring work group, regional artist

ABSTRACT

In this work I've designed concrete plans and tools for Live Herring -work group, the regional artist of film and media culture in Central Finland, to develop its activities during the temporary commission (2-5 years) and after it. I've studied Live Herring as a disorganisation and speculated about how it could function as an unformal group in a field of formal organisations.

I found several concrete applicable ideas to be further developed into finished concepts. An unofficial disorganisation is able to effectively produce activities in the field of media culture. Organising events in fast schedule and by using unconventional methods can be managed even with small budget, with the help of social networking.

Keywords: disorganisation, media art, audiovisual culture, regional artists, social networks

Sisällys

1 Johdanto.....	6
2 Taustaa.....	9
2.1 Live Herring	9
2.2 Taidetoimikuntien läänintaiteilijatoiminta pähkinänkuoressa.....	11
2.3 Keski-Suomi toimintaympäristönä	13
3 Live Herring läänintaiteilijana.....	17
3.1 Live Herring -ryhmästä läänintaiteilijaksi	17
3.2 Läänintaiteilijakauden toiminnan suunnittelun lähtökohdat	19
3.3 Toiminnan rahoitus läänintaiteilijakaudella	22
4 Live Herring -toiminta disorganisaationa.....	23
4.1 Lähtökohdat disorganisaationa	23
4.2 Mahdollisia toimintamalleja	27
4.3 Disorganisaation toiminnan ”valvominen” ja laadun tarkkailu.....	30
4.4 Rahoitusmahdollisuudet	31
5 Toiminnan jatkuvuuden mahdollistavia tavoitteita ja toimenpiteitä.....	33
5.1 Imagon vahvistaminen	33
5.2 Pörinä, WOMina ja perinteinenkin tiedotus	34
5.3 Yhteistyön kehittäminen ja verkostoituminen.	36
5.4 Palvelumuotojen kehittäminen	39
5.5 Konkreettisten toimintamallien innovoiminen ja kehittäminen.....	40
5.5.1 Toiminnan mahdollistaminen	40
5.5.2 Omien palveluiden kehittäminen verkossa.	41
5.5.3 Uusien innovatiivisten toimintaympäristöjen löytäminen	42
6 Tulosten pohdinta ja johtopäätökset.....	44
6.1 Live Herringistä ruraaliksi ruutanaksi	44
6.2 Painopiste toimintaan eikä toimintakehysten koossapitämiseen.....	45
6.3 Innovatiivisen ympäristön kehittäminen	46

7 Loppusanat.....	47
Lähteet.....	49

1 Johdanto

Tässä työssä on tarkoitus saada Keski-Suomen elokuva- ja mediakulttuurin läänintaiteilijalle, Live Herring -työryhmälle, konkreettisia toimintamalleja ja työkaluja toiminnan kehittämiseksi sekä läänintaiteilijakaudelle että sen jälkeiseen toimintaan.

Live Herring on kaikille avoin epäformaali ryhmä, joka järjestää ja mahdollistaa audiovisuaalisen kulttuurin tapahtumia ja tuotantoja. Live Herring -toiminta pitää sisällään muun muassa näyttelyitä, esityksiä, luentoja ja työpajoja. Toimintaa on järjestetty vuodesta 2005 vapaaehtoistoimintana.

Live Herring -työryhmä (mediataiteilija Päivi Hintsanen, kasvatustieteen maisteri Ilkka Kuukka ja filosofian maisteri Soile Ollikainen) aloitti Keski-Suomen elokuva- ja mediakulttuurin läänintaiteilijana vuoden 2009 alussa. Läänintaiteilijatyöryhmä on roolissaan ennemminkin Live Herringin kolmihenkinen edustaja ja läänintaiteilijuuden kaudella tehtyjen päätösten vastuunkantaja kuin muusta Live Herring -toiminnasta erottuva itsenäinen ryhmä. Läänintaiteilijakaudella vastuu painottuu läänintaiteilijaryhmälle lähinnä taloudellisten resurssien hallinnan vuoksi, mutta läänintaiteilijakaudellakin Live Herring -toiminta säilyy kaikille avoimena. Tämän vuoksi puhuessani Live Herring -toiminnasta tarkoitan toimintaa, joka kattaa sekä läänintaiteilijakauden että sen jälkeisen ajan. Puhuessani Live Herring -työryhmästä ja läänintaiteilijatoiminnasta tarkoitan nimenomaan toimintoja ja tehtäviä, jotka pitäisi hoitaa läänintaiteilijakaudellamme.

Live Herringille läänintaiteilijakausi (2-5 vuotta) ei merkitse niinkään institutionaalista roolia vaan lisääntyneiden resurssien aikakautta, joka tarkoittaa ennen muuta vähintään kahden vuoden jatkuvuutta toiminnassa ja tilaisuutta luoda toimintoja tavoitteellisemmin ja pitkäjänteisemmin. Läänintaiteilijakaudella on mahdollisuus miettiä ja suunnitella toiminnan olemusta ja kehittää vakaata pohjaa tulevalle toiminnalle. Päämääränä on luoda sellaisia aktivoivia toimintatapoja ja -käytäntöjä, että Live Herringin toimintaa voitaisiin jatkaa ja edistää mahdollisimman laajamittaisesti mahdollisimman pienillä taloudellisilla resursseilla myös sen jälkeen, kun läänintaiteilijatoimi päättyy ja Live Herring -toiminta putoaa jälleen epäsäännöllisten apurahojen ja vapaaehtoistoiminnan varaan. Toisin sanoen: Live Herring -työryhmän

pää tavoitteena on läänintaiteilijakaudellaan tehdä roolinsa läänintaiteilijana tarpeettomaksi.

Tässä työssä tavoitteenani on:

1. Tutkia, onko järjestäytymättömällä Live Herring -ryhmällä mahdollisuus toimia funktionaalisen toiminnan tuottajana ja koordinaattorina sekä miten toiminta tällaisena disorganisaationa voisi jatkua läänintaiteilijakauden jälkeen? Miten kehykset vapaalle toiminnalle voidaan kehittää ilman ”perinteisiä” organisaatiomalleja?
2. Hahmotella sitä, millaiset konkreettiset toimintamallit ja toimenpiteet tukisivat disorganisaation toimintaa ja mahdollistaisivat toiminnan pyörimisen pienellä tai olemattomalla rahoituksella ja hyvin vähäisillä henkilöresursseilla tai vapaaehtoisvoimin?

Tarkoitukseni on huomioida mahdolliset esteet mahdollisimman kattavasti ja miettiä oikeasti toteutuskelpoisia ratkaisuja niiden ylittämiseen. En kuitenkaan keskity esteiden erilliseen kartottamiseen, koska lähdän siitä oletuksesta, että suurin kynnys audiovisuaalisen kulttuurin ja etenkin mediataiteen näkymiselle alueella on taiteenlajin ”vieraus”: mitä ei tunneta, sitä ei osata kaivata. Tarkastelen, mitkä ovat mahdollisia jo olemassa olevia toimintamalleja ja -rakenteita ja olisiko niiden hyödyksi käyttäminen mahdollista tulevassa toiminnassa. Esitän myös uusia ideoita uudenlaisen toiminnan mahdollistamiseksi. Koska kyseessä on täysin uusi toimintakonteksti, olen katsonut tarpeelliseksi esitellä myös Live Herring -toiminnan taustan, läänintaiteilijajärjestelmän ja toiminta-alueen sekä opinnäytetyöni lähtökohdan, Live Herringin päätoimintakonseptin läänintaiteilijana.

Elokuva- ja mediakulttuurin läänintaiteilijan toimmemme kattaa tittelin mukaisesti myös elokuvakulttuurin, mutta tässä kehityshankkeessa lähestyn tilannetta nimenomaan mediataiteen näkökulmasta. Suunnittelemani toimintamallit ovat sovellettavissa myös elokuvakulttuuriin liittyvään toimintaan.

Olen käyttänyt opinnäytetyössäni laadullisia tiedonhankintamenetelmiä. Opinnäytetyöni aineistona olen kirjallisuuden lisäksi käyttänyt omia muistiinpanomerkintöjäni, keskusteluja Live Herring -työryhmän muiden jäsenten ja Keski-Suomen

taidetoimikunnan pääsihteeri Tiina Nurmisen kanssa sekä läänintaiteilijatyössä alkutilanteen kartoittamiseen tekemästäni sähköpostikyselystä saamaani materiaalia.

Lähtökohdat tämän opinnäytetyön tekemiseen ovat täysin omakohtaisia: miten itse Live Herring -läänintaiteilijaryhmän jäsenenä ja mediataiteilijana voisin myös tulevaisuudessa toimia Keski-Suomen alueella vapaaehtoisena tapahtumatuottajana ja itsenäisenä taiteilijana. Ja toisaalta, miten mediataiteen yleisönä pääsisin näkemään ja kokemaan teoksia?

2 Taustaa

2.1 Live Herring

Live Herring -toiminta pohjautuu vuonna 1997 perustamaani digitaalista taidetta esittelevään *Henkevä Silakka* -verkkogalleriaan.¹ Ajatus verkkotaiteen esittämisestä myös verkon ulkopuolella alkoi itää viitisen vuotta verkkogallerian avaamisen jälkeen, kun pohdin gallerian uusia toimintoja yhdessä kehitysprojektiin osallistuneen Jani Ruuskasen kanssa. Vuonna 2005 ensimmäistä kertaa järjestetyn tapahtuman nimeksi tuli *Elävä Silakka – Live Herring*.² Tuolloin tapahtumalle haettiin apurahaa *Elävä Silakka* -työryhmän nimellä. *Elävä Silakka – Live Herring* -näyttely järjestettiin läheisessä yhteistyössä *Arktisen Upeeta* -elokuvatapahtuman sekä Jyväskylän yliopiston Digitaalisen kulttuurin oppiaineen kanssa; lisäksi Jyväskylän yliopisto järjesti samaan aikaan mediataideseminaarin. Näiden kolmen, samalla alueella yhtäaikaan järjestetyn tapahtuman klusteri kokosi yhteen mediataiteesta ja -kulttuurista kiinnostuneita ihmisiä, jotka olivat halukkaita järjestämään lisää vastaaventyyppisiä tapahtumia. Myös yleisön palaute oli pelkästään positiivista, joten tapahtuma päätettiin järjestää toisenkin kerran. Seuraavana vuonna *Live Herring* -tapahtuma järjestettiin suuremmalla vapaaehtoisten joukolla ja tuolloin toimintaan liittyi myös Live Herring -läänintaiteilijaryhmän jäsen Soile Ollikainen.³ Yhteistyö *Arktisen Upeeta* -festivaalin ja Jyväskylän yliopiston kanssa jatkui ja tällä kertaa Live Herring järjesti itse myös pienimuotoisen seminaarin. Kun ryhmä alkoi vuotta myöhemmin suunnitella kansainvälistä mediataiteen *Live Herring '08* -näyttelyä Jyväskylän taidemuseoon, työryhmän nimi muokkaantui apurahahakemuspapereihinkin luontevasti englanninkieliseksi.

Live Herring -toiminta lähti liikkeelle verkkotaidenäyttelyjen järjestämisestä, mutta hyvin pian tapahtumia suunniteltaessa huomattiin, että tilausta on myös muunlaiselle toiminnalle, etenkin työpajatoiminnalle. Vuosien 2005 ja 2006 näyttelyjen yhteydessä pidettiin kaikille avoin walk-in -työpaja ja vuonna 2007 työpajatoimintaa jatkettiin yhdellä itsenäisesti järjestetyllä ja yhdellä yhteistyössä *Arktisen Upeeta* -festivaalin kanssa järjestetyllä työpajalla.

¹Galleria Henkevä Silakka – Online Art Gallery Spirited Herring: <http://www.webgalleria.net>

²Tapahtuman ohjelma on nähtävissä osoitteessa <http://www.liveherring.org/05>

³Tapahtuman ohjelma on nähtävissä osoitteessa <http://www.liveherring.org/06>

Live Herring -toiminnassa kaiken tasoinen saavutettavuus on erityisen tärkeää. John Holden huomauttaa demokraattista kulttuuria käsittelevässä kirjassaan, että joissakin piireissä elää edelleen sitkeästi käsite elitistisestä, vain tietylle joukolle kohdennetusta taiteesta (Holden 2008, 18). Käsitys elää sekä taiteen kokijoiden joukossa että niiden keskuudessa, joita taide ei oletusarvoisesti kiinnosta. Säveltäjä Arnold Schönberg on sanonut: "Jos se on taidetta, se ei ole kaikkia varten, ja jos se on kaikkia varten, se ei ole taidetta." Holden kommentoi asennetta rinnastamalla sen ruumiinkulttuuriin: "Eihän kukaan oleta, että esimerkiksi vain urheilun asiantuntijat voisivat seurata huipputason urheilijoiden kilpailuja olympialaisissa" (Holden 2008, 18).⁴ Live Herring pyrkii nimenomaan irrottautumaan taiteen elitistisyydestä. Se ei yritäkään määritellä, mikä on taidetta ja mikä ei, vaan toimintakenttä käsittää hyvin laajasti audiovisuaalisen kulttuurin, myös alternatiiviset alakulttuurit. Live Herring haluaa tuoda taiteen ruohonjuuritasolle, kaikkien saavutettavaksi, osaksi arkipäivää. Tärkeää on myös mediakulttuurin lukutaidon kehittäminen sekä ennakkoluulojen ja pelkojen hälventäminen helposti lähestyttävällä toiminnalla. Monessa tapauksessa mediataidetta ei voi tulkita, ellei tunne median kieltä, eikä kokea, jos ei uskalla osallistua mediataideteoksen prosessiin vaikka painamalla nappia. Luonnollisestikin toiminnassa huomioidaan, että täydellinen tavoitettavuus ja kiinnostuksen herättäminen on mahdotonta. Ei voida olettaa, että audiovisuaalinen kulttuuri herättäisi kaikkien mielenkiinnon – eihän urheilukilpailujen seuraaminenkaan kiinnosta kaikkia – mutta Live Herring pyrkii tavoittamaan maanläheisillä toimintatavoillaan myös sitä kohderyhmää, jota kulttuuritoiminta ei jostain syystä yleensä tavoita.

Live Herring ei ole pitänyt tärkeänä määritellä (media)taiteen käsitettä. Keskustelu (media)taiteen syvimmästä olemuksesta on tärkeää, mutta Live Herring ei ole ensisijaisesti tämän aiheen teoria- tai keskustelufoorumi. Periaatteen voisi kiteyttää näin: Live Herring ei anna omaa määrittelyään siitä, missä kulkevat mediataiteen rajat, mutta voi kyllä järjestää seminaarin, jossa asiaa pohditaan.

Live Herring -ryhmää ei ole koskaan "virallisesti" perustettu. Live Herring ei ole yhdistys eikä muukaan virallinen ryhmittymä, vaan se on epämuodollinen joukko eri tavoin mediakulttuurista kiinnostuneita ihmisiä, jotka toimivat enemmän tai vähemmän aktiivisesti kukin oman mielenkiintonsa motivoimana. Läänintaiteilijan tointa ei

⁴"No one, for example, would suggest that watching elite athletes competing at the Olympics should be the limited preserve of a group of cognoscenti well versed in the sport." (Holden 2008: 18)

luonnollisestikaan voitu hakea avoimella ryhmällä nimeämättä vastuuhenkilöitä, mutta nyt määritelty, kolmihenkinen läänintaiteilijatyöryhmä on vain osa toiminnasta ja muu Live Herring -ryhmä elää edelleen läänintaiteilijatyöryhmän ympärillä. Ryhmään "pääsemisestä" tai siihen "kuulumisesta" ei ole koskaan ollut mitään sääntöjä, vaan Live Herring on elänyt amebamaisesti muotoutuen tapahtumien ja tilanteiden mukaan. Kun jonkinlaisen tiedotuksellisesti tavoitettavan ryhmän muodostaminen koettiin hyödylliseksi syyskaudella 2008, perustettiin Facebookiin Live Herring -ryhmä. Facebookin Live Herring -ryhmään voi liittyä kuka tahansa ja myös ryhmään kutsuminen on avointa. Ryhmän kautta Live Herring -läänintaiteilijatyöryhmän (tai muiden Live Herringin nimissä projektejaan tekevien toimijoiden) tiedotteet tapahtumista, näyttelyistä ja muusta aktiivitoiminnasta tavoittavat kaikki kiinnostuneet.

2.2 Taidetoimikuntien läänintaiteilijatoiminta pähkinänkuoressa

Alueelliset taidetoimikunnat ovat opetusministeriön alaisia luottamuselimiä, joilla on itsenäinen päätösvalta (kuvio 1). Suomessa on 13 alueellista taidetoimikuntaa, jotka kukin koostuvat enintään yhdestätoista opetusministeriön kerrallaan kolmeksi vuodeksi määräämästä jäsenestä. Jäsenet edustavat eri taiteenlajeja tai alueellista kulttuurituntemusta (Taiteen keskustoimikunta 2009).

Alueelliset taidetoimikunnat kehittävät alueellista taidehallintoa ja -politiikkaa ja tukevat taidetta apurahoin ja yhteisöavustuksin toimialueellaan. Ne valitsevat ja palkkaavat eri alojen läänintaiteilijoita vähintään 2-5 vuoden määräajaksi edustamaan eri taiteenlajeja (Laitinen & Rautiainen 2009, 18). Läänintaiteilijoiden määrä vaihtelee sekä taidetoimikunnittain että kokonaismäärältään. Läänintaiteilijoiden kokonaismäärän vahvistaa opetusministeriö ja alueellisten taidetoimikuntien läänintaiteilijoiden osuuden päättää Taiteen keskustoimikunta (Laitinen & Rautiainen 2009, 18). Viime vuosina läänintaiteilijoita on ollut maanlaajuisesti vuosittain yhtäaikaa noin 45 (Jokinen & Rautiainen 2008, 226). Yhtäaikaisesti voi toimia tällä hetkellä enintään 49 läänintaiteilijaa (Laitinen & Rautiainen 2009, 18, Taiteen keskustoimikunnan vuotta 2009 koskevat laadulliset ja määrälliset tulostavoitteet 2009). Läänintaiteilijoiden palkka sekä alueelliset apurahat ja avustukset tulevat Veikkauksen voittovaroista, joista opetusministeriö jakaa vuosittain taidetoimikunnille määrärahat (Laitinen & Rautiainen 2009, 18, Valtion taidetoimikuntalaitoksen kehittäminen 2005, 41).

Läänintaiteilijat ovat perinteisesti olleet yksittäisiä taiteilijoita. Viime vuosien aikana taiteilijaläänintaiteilijoiden rinnalle on palkattu tuottajaläänintaiteilijoita, joiden tehtävänä on muun muassa yhteistyökumppaneiden ja työtilaisuuksien etsiminen alueensa taiteenharjoittajille. Viime vuosien aikana näkyy myös irtautumista perinteisistä taidehallinnollisesta taiteenalaluokituksesta ottamalla käyttöön laaja-alaisia läänintaiteilijanimikkeitä. (Jokinen & Rautiainen 2008, 226.) Keski-Suomen taidetoimikunnan syksyllä 2008 tekemä päätös valita läänintaiteilijaksi kolmihenkinen Live Herring -työryhmä oli historiallinen, sillä koskaan aiemmin läänintaiteilijan tehtävään ei ole valittu työryhmää. Täten myös ryhmän toimintamalli on läänintaiteilijana aivan uudenlainen.

Keski-Suomen taidetoimikunnan pääsihteeri Tiina Nurmisen haastattelusta käy ilmi, että kentällä valinta on herättänyt paljon kysymyksiä, mutta vastaanotto on ollut "positiivisen utelias". Nurminen huomauttaa, että vakiintunelta hallinnoltakin odotetaan tietynlaisia ammatillisia kokeiluita ja Live Herring -työryhmäläänintaiteilija nähdään juuri sellaisena, ikäänkuin uudenaikaisena päänavauksena. Nurmisen sanoin: "Odotan vain, että missä pulpahtaa seuraava silakka..." (Nurminen 2009.) Uudenlainen läänintaiteilijamuoto on herättänyt ajatuksia muuallakin. Kaleva-lehti julkaisi 15.3.2009 jutun ”Orkesteri tahtoo läänintaiteilijaksi”, jossa kerrotaan, että Oulun läänin taidetoimikunta miettii voisiko kuhmolainen Sinfonietta Lentua toimia läänintaiteilijana (Haapea 2009).

2.3 Keski-Suomi toimintaympäristönä

Asko Mäkelän mediataideselvityksen mukaan Suomessa mediataiteen alalla toimii 350 järjestäytyntä mediataiteilijaa ja alan toimijoita on yli 1000, kun lukuun otetaan myös uusia kulttuurimuotoja kehittävä elektronisten alakulttuurien verkosto (Mäkelä 2009, 32). Huolestuttavaa on kuitenkin verkoston – sekä taiteilijoiden että muiden toimijoiden, kuten yhdistysten ja yhteisöjen – keskittyminen hyvin etelävetoisesti. Tilannetta kuvastaa se, että selvitykseen vastanneista mediataiteilijoista pääkaupunkiseudulla asuvia on 80 prosenttia ja loput paikkakunnat luetellaankin sitten kappalemääräisesti (Mäkelä 2009, 32).⁵

⁵Tampere 10, Turku 10, Jyväskylä 5, Rovaniemi 5, Porvoo 10 ja muut paikkakunnat yhteensä arviolta 10-15. (Mäkelä 2009, 32.)

Mäkelän selvityksessä todetaan, että mediataiteen markkina-alue on lähinnä ulkomailla ja selvityksessä kiinnitetäänkin huomiota keinoihin, joilla kansainvälistä toimintaa saataisiin näkyvämmäksi (Mäkelä 2009, 25). Mutta keskisuomalaisesta näkökulmasta katsottuna asetelma tuntuu vähän hullulta: miksi lähdetään oletusarvoisesti siitä, että suomalaisen mediataide myy muualla – eikö olisi syytä miettiä myös, miksi mediataide syöksyy ulos ovista ja ikkunoista meren yli suureen maailmaan, mutta on miltei tavoittamattomissa Kehä III:n ulkopuolella? Suomalaisen mediataiteen levityskeskukseen AV-arkin toiminnanjohtaja Eeva Pirkkalan mukaan Suomessa tehdään laadukasta ja monipuolista mediataidetta, mutta se ei Suomessa saa ansaitsemaansa arvostusta (Kokkola 2007). Voisiko tämä johtua yksinkertaisesti siitä, että sitä mitä ei näe, on vaikea arvostaa? Pääkaupunkiseudun ulkopuolisena toimijana ensisijainen ongelmamme on nimenomaan siinä, ettei suomalainen mediataide ole levinnyt omaan maahan – suomalainen ulkomaalaisesta mediataiteesta puhumattakaan. Käytännössä mediataide ei näy juurikaan isojen kasvukeskusten ulkopuolella – eikä välttämättä edes isoissa kasvukeskuksissa. Tilanne tuntuu ajoittain toivottoman absurdilta. Toisaalta mediataiteilijana ymmärrän tilanteen: onhan New York näyttelypaikkana huomattavasti houkuttelevampi ja ansioluettelossa vakuuttavamman näköinen kuin Mämmenkylä ja suurkaupungissa todennäköisemmin paremmat laiteresurssit mediataiteen esittämiseen kuin pienessä maaseutukaupungissa.

Keski-Suomen alueella ei ole tehty virallista kartoitusta mediataiteen tilasta ja resursseista. Alueella useita vuosia mediataidetta tehneenä tiedän, että toimivaa alueellista mediataiteen verkostoa ei ole. Alueellisten mediataidetoimintaverkostojen puuttuminen vaikuttaa alueen mediataiteen näkymiseen ja toteutus- ja kokemismahdollisuuksiin. Alueen audiovisuaalisen toiminnan pääpiste on selkeästi elokuvassa ja alueelta löytyy suhteellisen runsaasti sekä elokuvayhdistyksiä että yksittäisiä elokuvan tekijöitä ja harrastajia. Jyväskylässä sijaitsevan ja Keski-Suomen maakunnassa toimivan Keski-Suomen elokuvakeskus ry:n päämääränä on muun muassa elokuva- ja muun audiovisuaalisen kulttuurin edistäminen, mutta aktiivisen toiminnan pääosassa on elokuva (Keski-Suomen elokuvakeskus ry 2009, Kuukka 2009). Käytännössä mediataide ei näyttäydy kovin näkyvästi suomalaisten elokuvakeskusten käytännön mediakulttuuri- ja mediakasvatustoiminnassa.

Toimijoiden puuttumisen vuoksi mediataiteella on alueella huono näkyvyys. Tilanteen voi kuvata näin: kun kysyy satunnaiselta vastaantulijalta, onko hän käynyt elokuvissa, tietääkö hän suurinpiirtein, miten elokuvia tehdään ja osaako hän nimetä muutamia elokuvaohjaajia, luultavasti vastaus on myönteinen kaikkiin kolmeen kysymykseen. Sen sijaan, jos kysymme satunnaiselta vastaantulijalta, onko hän nähnyt mediataideteoksen, tietääkö hän suurinpiirtein, mitä mediataide pitää sisällään ja osaako hän nimetä muutamia mediataiteilijoita, todennäköisimmin vastaus on kielteinen.

Kuva-Kuopio -verkkosivustolla huomioni kiinnitti Kuopion ensimmäisen, vuonna 1974 toimensa aloittaneen kuvataiteen läänintaiteilijan Oka Karvosen sitaatti "*...on kansalaisia, joita kuvataidetahtuma ei ole koskaan tavoittanut. Kehitysalueen korkeakoulukaupungissa ei ole taidemuseota, ei yhtenäisiä näyttelytiloja vähänkin suuremmalle näyttelylle.*" (Kuva-Kuopio n.d.) Jyväskylässä on sentään Live Herring -toimintaa monimuotoisesti tukenut Jyväskylän taidemuseo, mutta liki neljänkymmenen vuoden takaisen sitaatin ensimmäinen lause voitaisiin lainata suoraan kuvaamaan mediataiteen tilaa muualla maakunnassa.

Lähetin 19.3.2009 sähköpostikyselyn keskisuomalaisille kulttuurialan toimijoille, museoille ja näyttelypaikoille, kuntien kulttuurisihteereille, audiovisuaalisen kulttuurin toteuttajille sekä opistoille.⁶ Kyselyllä pyrittiin hahmottamaan sitä, millaisena mediataiteen tilannetta pidetään Keski-Suomessa ja millaista toimintaa paikkakunnille oltaisiin valmiita ottamaan vastaan. Yhteensä kyselyitä lähti 75 vastaanottajalle, joista kymmenen vastasi; vastausprosentti on siis 13,33, mikä ei ole kovin suuri. Kymmenestä vastaajasta neljä oli kunnan kulttuurisihteereitä tai vastaavia, kaksi museon edustajaa sekä yksi muu näyttelytilan edustaja, yksi audiovisuaalisen alan tekijä, yksi elokuvatoiminnan aktiiviharrastaja, yksi nuorisohjaaja. Kyselyyn vastanneista suurin osa kertoi, ettei mediataide ei ole näkynyt Keski-Suomen alueella juuri lainkaan. Kyselystä tuli esiin myös esiin se, ettei ole ihan varmaa, mistä oikein puhutaan. Yhdeksän kymmenestä vastaajasta ilmoitti, että kiinnostusta mediataiteen esittämiseen sekä esim. työpajan, taiteilijan luennon tai kurssin vastaanottamiseen on. Yksi vastaajista suhtautui varsin varauksellisesti kaikkiin kysymyksiin ja epäili: ”uusina media taiteena ei kenties ole sitä, mitä asiakkaamme kaipaavat”. Muutoin mahdollisina esteinä vastauksissa nähtiin lähinnä teknisen valmiuden puute sekä rahoitusongelmat, mutta

⁶Kyselyn sisältämät kysymykset sekä sen tarkoitus löytyvät Live Herring -työryhmän blogista osoitteesta <http://liveherring.blogspot.com/2009/03/kyselya-maakuntaan.html>

kokonaisuudessaan suhtautuminen oli silti positiivisen odottavaa. Kohderyhmistä lapset ja nuoret sekä ”suuri yleisö” nousevat esiin kuudessa vastauksessa, yhdessä mainitaan ”koko ala varsin vähän tunnettu ja yleisölle koko jutun esittely olisi mielekästä...”

Live Herring -läänintaiteilijatyöryhmän herättämä kiinnostus ja yhteydenotot jo ennen toimikauden alkua kertoivat, että tilausta mediataiteen toimijalle Keski-Suomen alueella kuitenkin on – huolimatta vastausten vähäisestä määrästä.

3 Live Herring läänintaiteilijana

3.1 Live Herring -ryhmästä läänintaiteilijaksi

Keski-Suomen taidetoimikunta määritteli syksyllä 2008 elokuva- ja mediakulttuurin läänintaiteilijan haussa läänintaiteilijan tehtävän tiivistettynä näin: ”Läänintaiteilijan tehtävänä on tukea ja edistää elokuva- ja mediakulttuuria Keski-Suomessa”. Keski-Suomen taidetoimikunnassa elokuva- ja mediakulttuurin läänintaiteilijan toimesta oli keskustelu jo edellisen läänintaiteilijahaun yhteydessä taiteen alaa mietittäessä, ja vuonna 2008 keskustelua seuraavasta taiteen alasta ei juurikaan käyty (Nurminen 2009).

Live Herringin osalta läänintaiteilijan toimen hakeminen lähti liikkeelle puoliksi vitsinä ilmaan heitetystä lausahduksesta. Työryhmä oli jo aiemmin miettinyt, millä tavalla Live Herring -toimintaa voitaisiin viedä maakuntaan ja mitä keinoja löytyisi pitkäjänteisemmän toiminnan mahdollistamiseksi, joten ajatus alkoi kiehtoa todellisena mahdollisuutena. Nyt läänintaiteilijana toimiva kolmipäinen ryhmä alkoi pohtia sitä, millä tavoin ryhmä voisi toimia tehtävässä. Hakupapereihin määriteltiin mm. hahmotelma Live Herring -toiminnasta, perustoimintamuodot sekä palkkaus- ja rahankäyttösuunnitelma. Live Herring -työryhmä pääsi haastatteluvaiheeseen ja lopulta kuuli uudesta toimestaan lokakuun 2008 lopulla.

Läänintaiteilijan toimi alkoi vuoden 2009 alussa ja kestää vähintään kaksi vuotta. Pesti voi jatkua kolmella lisävuodella, jos molemmat osapuolet (Keski-Suomen taidetoimikunta ja Live Herring -työryhmä) ovat tyytyväisiä toimintatapaan ja tuloksiin. Koska läänintaiteilijan tointa ei ole koskaan aiemmin hoitanut työryhmä, myös ryhmän toimintamalli läänintaiteilijana on aivan uudenlainen – työtehtävien jakamisesta rahoitukseen.

Läänintaiteilijaksi valittu kolmihenkinen työryhmä kantaa vastuun läänintaiteilijan roolissa, mutta muu Live Herring -ryhmä läänintaiteilijatyöryhmän ympärillä on kuitenkin eläväinen ja vapaamuotoinen. Myös läänintaiteilijuuden aikana Live Herringin toimintaan voivat tulla mukaan kaikki, jotka haluavat edistää mediakulttuurin näkymistä ja kokemista ensisijaisesti Keski-Suomen alueella, mutta myös muualla. Live Herringin toiminnasta kiinnostuneet ihmiset voivat tehdä Live Herringin nimissä

vapaaehtoistyötä ja ehdottaa projekteja tai läänintaiteilijatyöryhmä voi palkata muusta Live Herring -ryhmästä sopivia ihmisiä toteuttamaan projekteja.

Kuvio 2: Live Herring -toiminnan malli läänintaiteilijakaudella.

Läänintaiteilijakaudelle astuttaessa tapahtui muutama toimintaa laajentava asia:

1. Läänintaiteilijana toimintakenttään kuuluu myös elokuvakulttuuri, joka ei aiemmin ole ollut Live Herringin ydintoimintaa.
2. Toimintakenttä on avartunut Jyväskylän alueelta koko Keski-Suomen maakuntaan.
3. Vähintään kahden vuoden rahoitus mahdollistaa myös hieman pitkäjänteisemmän sekä tavoitteellisemmän toiminnan ja pidempiaikaisten projektien toteuttamisen.

Itse Live Herringin toiminnan tavoitteissa, sisällössä tai toimintatavoissa ei tapahtunut juurikaan muutosta läänintaiteilijuuden myötä. Tavoite on myös läänintaiteilijakaudella

vahvistaa ja luoda uusia audiovisuaalisen tekemisen mahdollisuuksia ja ylipäättään synnyttää tilaisuuksia tutustua monimuotoiseen audiovisuaaliseen kulttuuriin. Toimintaa järjestetään mahdollisimman paljon ilmaiseksi tai matalalla osallistumiskustannuksella. Perusajatuksena on järjestää pienillä resursseilla toimintaa suurille ryhmille.

3.2 Läänintaiteilijakauden toiminnan suunnittelun lähtökohdat

Alueellinen taidetoimikunta päättää yleensä läänintaiteilijan toiminnan alan ennenkuin toimi laitetaan hakuun ja käytäntö läänintaiteilijan työn sisällön ja muodon kontrolloimisesta vaihtelee kunkin alueellisen taidetoimikunnan kohdalla. Keski-Suomen taidetoimikunta on antanut läänintaiteilijoilleen vallan itse määrätä oman työnsä sisällöstä ja toteutustavoista varsin vapaasti. Taidetoimikunnan pääsihteeri Tiina Nurmisen sanoin: ”[Virkakaudellani] läänintaiteilija on itse saanut muokata sen, mihin keskittyy. Se on koettu hyväksi, koska sitä me haetaan. Miksi me pakotettaisiin ihminen tekemään jotain, mikä ei tule luontaisesti.” (Nurminen 2009.) Live Herring esitteli tointa hakiessaan toimintasuunnitelmansa päälinjaukset ja työskentelee sen puitteissa hyvin itsenäisesti.⁷ Live Herring on voinut määritellä itse myös työnsä sisällölliset painopisteet. Kuten mainitsin edellisessä kappaleessa, läänintaiteilijuus ei muuttanut suuresti perustoiminnan tavoitteita, sisältöä tai toimintatapoja. Pitkäjänteisemmän toiminnan mahdollistuminen kuitenkin saa miettimään myös laajemmin Live Herringin toimintamallien perusteita sekä erilaisia rooleja eri tilanteissa.

⁷Live Herring -työryhmän työpaikkahakemukseen liitetyt dokumentit löytyvät osoitteesta:
http://www.kstaide.net/lh_dokumentit/

Läänintaiteilijan tittelin mediakulttuuri-termi on kattava, mutta painopistettä on kohdistettu etenkin mediataiteeseen, joka on alunperin ollut Live Herring -toiminnan ominta aluetta: työryhmän alkuperäisenä tavoitteena oli nimenomaan mediataiteen esiin tuominen ja sen tekemisen mahdollistaminen. Laaja-alainen mediakulttuuri-termi kuitenkin mahdollistaa sen, että toimintakenttä voidaan käsittää hyvin avarasti erilaisen audiovisuaalisen toiminnan kenttänä. Läänintaiteilijakauden toiminnan pääpiirteet voitaisiin tiivistää näin:

1. mediataide
2. elokuvakulttuuri
3. mediakulttuuri yleensä (kiinnittyy sekä mediataiteeseen että elokuvaan)⁸

Live Herring -toiminnassa elokuvaa ja mediataidetta ajatellaan selkeästi erillisinä teemoina. Elokuvan ja mediataiteen ilmiöt eivät aina ole välttämättä helposti erotettavissa toisistaan ja käytännön työssä ja projekteissa osa-alueet voivat ja saavat mennä omien rajojensa yli, mutta toimintaa suunniteltaessa on otettava huomioon, että nämä kaksi toiminta-aluetta ovat lähtökohdiltaan hyvin erilaisissa asemissa. Elokuvalla on jo Keski-Suomessa toimijoita (seurat, yhdistykset, tapahtumat) ja jonkinlaista verkostoakin - ainakin toimijat tietävät toisistaan. Elokuvalla on alueella vakiintuneita esityspaikkoja ja esitysvälineitä sekä joukko harrastajia, jotka tekevät ja/tai katsovat elokuvia. Keski-Suomessa ei ole Live Herring -ryhmää lukuunottamatta mediataiteen esille tuomiseen keskittyneitä toimijoita ja mediataiteen esityksen mahdollistavat paikat ja välineistö ovat kartoittamatta. Ennen kaikkea: mediataidetta ei ole päästy yhtä laajasti kokemaan/katsomaan, joten sille ei ole olemassa valmista yleisöä.

Vaikka Live Herring pyrkii kehittämään sekä elokuvan että mediataiteen toimintaa ja molempien alojen osalta päämäärä on sama, mainituista lähtökohtaisista eroista johtuen elokuvan ja mediataiteen kenttiä pitää lähestyä eri tavalla ja eri alkuasetelmasta toimintaa kehittäessä. Elokuvan kohdalla verkostojen rakentaminen ja vahvistaminen jo olemassa olevien toimijoiden kesken on tärkeää. Sen sijaan mediataiteen toiminnassa verkostoja ei ole, joten ne pitää luoda. Elokuva ja varsinkin uusmediataide ovat sekä

⁸Läänintaiteilijatyöryhmän jäsen Ilkka Kuukka (2009) kommentoi: ”Elokuva tulee nähdä myös ITE-toimintana, jota kautta maakunnan asukkaat voisivat antaa omille sanomilleen ja tarinoilleen äänen ja kuvan. Näin tämä toiminta on perinteisesti ajateltuna myös jossain mediataiteen ja elokuvan välimaastossa.”

tekijän että tuottajan näkökulmasta muotoina niin kaukana toisistaan, että vaikka elokuva ja mediataide voivat osittain yhteistyön voimin liikkua samassakin verkostossa, ei voida realistisesti olettaa, että mediataiteen esittäminen tai tuottaminen mahdollistuisi aktiivisesti samojen jo olemassa olevien toimijoiden kautta. Elokuvia ja mediataidetta esitetään ja tehdään suurelta osin erilaisissa paikoissa, erilaisissa olosuhteissa ja erilaisin välinein. Jos alueelta löytyy elokuvan ja videokulttuurin toimijoita, joita kiinnostaa myös mediataide, yhteistyö heidän kanssaan on ehdottoman tärkeää, mutta mediataiteelle on saatava alueelle myös oma riippumaton kanavansa. Vaikka Live Herring ei pyrikään mediataiteen eksaktiin määrittelyyn, mediataiteen erottaminen omaksi taiteenlajikseen myös viestinnällisesti on tärkeää. Haluamme tukea mediataiteen roolin ja aseman vahvistumista (Ollikainen 2009). Tämän vuoksi Live Herring on mukana mediataiteen toimijoiden muodostamassa työryhmässä, jonka tavoitteena on parantaa mediataiteen asemaa taiteen kentällä. Työryhmä pyrkii kentän toimijoiden järjestäytymiseen tavoitteenaan mediataiteen valtakunnallisen tiedotuskeskuksen perustaminen.

Live Herring -toiminnassa pyritään verkostoitumaan monella eri tasolla ja luomaan toiminnallisia kiinnikkeitä erilaisten ryhmien kesken seuraavilla tavoilla:

1. Ruohonjuuritason toiminta: tapahtumia tuotetaan suurelle yleisölle, osallistuminen vapaata / Live Herring tuottajana.
2. Verkostoituminen audiovisuaalisen alan toimijoiden (järjestäjät, yhdistykset, seurat, oppilaitokset jne.) kanssa / Live Herring yhteistyökumppanina.
3. Elävän verkoston luominen alan tekijöiden (taiteilijat, elokuvan ja videon tekijät jne.) keskuuteen / Live Herring välittäjänä.

Suurelle yleisölle näkyvä Live Herring -toiminta koostuu pääosin eri kohderyhmille suunnatuista, konseptoiduista ja kevytrakenteisista toimintamoduuleista. Live Herring järjestää mm. avointa työpajatoimintaa, jossa yleisöllä on mahdollisuus osallistua mediataiteilijan johdolla taideteoksen valmistamiseen. Mediapäiväpaketeilla mediataidetta tai esim. VJ/DJ-kulttuuria viedään maakuntiin toimintapäivinä, jotka voivat sisältää kohdeyleisöstä riippuen luentoja, esittelyjä ja vaikka työpajoja.

3.3 Toiminnan rahoitus läänintaiteilijakaudella

Live Herring -työryhmän jäsenet eivät ole työsuhteessa rahoittajaansa, Keski-Suomen taidetoimikuntaan, vaan Keski-Suomen taidetoimikunta ikään kuin ostaa Live Herringiltä läänintaiteilijapalvelun läänintaiteilijan vuosipalkalla. Live Herringin vuosittainen toimintabudjetti koostuu yhden läänintaiteilijan palkkaan varatusta summasta, mikä on Keski-Suomen taidetoimikunnassa noin 3250 euroa kuukaudessa työnantajakuluineen. Lisäksi läänintaiteilijalla on käyttövaroja ja projektirahoja yhteensä 5100 euroa. Määräraha koko vuodeksi on siis noin 45000 euroa, jonka voi käyttää joko tasaisesti vuodelle jakaen tai hyvästä syystä vaikka yhden kuukauden sisällä. Työtilakulut, osan materiaalikuluista yms. maksaa Keski-Suomen taidetoimikunta, mutta esimerkiksi laitehankinnat, puhelinkulut ja muut vastaavat kulut menevät läänintaiteilijan omista käyttövaroista. Työryhmä ei ota palkkaa, vaan nostaa itse projektiluontoisia korvauksia työstään työryhmän keskenään sopimalla tuntitaksalla. Työryhmä saa käytännössä itse päättää rahojensa käyttötavan ja rahaa on mahdollista käyttää myös muiden henkilöiden palkkaamiseen esimerkiksi pienten projektien toteuttamiseen.

Live Herringin järjestämien tapahtumien kulut menevät läänintaiteilijan palkasta (tässä tapauksessa toimintabudjetista) ja tapahtumat pyritään järjestämään - etenkin julkisrahoitteisille - tilaajille ilmaisina. Lisärahoitusta voidaan hakea erillisiin yhteistyöprojekteihin ja suurempiin hankkeisiin. Live Herring elää projektien kanssa hetkessä: tarkoitus on pystyä reagoimaan tilanteisiin ja mahdollisuuksiin nopeasti, joten budjettisuunnitelma on hyvin löysä. Tiukan budjettisuunnitelman puuttuminen johtuu osittain läänintaiteilijatehtävän tuoreudesta: kenttä mahdollisuuksineen on vielä avoin. Vastaaventyypistä toimintaa ei ole tehty ennen, joten reaalikustannukset on vaikea arvioida etukäteen.

4 Live Herring -toiminta disorganisaationa

4.1 Lähtökohdat disorganisaationa

Läänintaiteilijuus on määräaikainen pesti, jonka päätyttyä Live Herring todennäköisimmin palaa samaan tilanteeseen missä se uiskenteli ennen läänintaiteilijuutta: lyhytjänteiseen apurahapohjaiseen vapaaehtoistyöhön perustuvaan toimintaan. Luonnollisestikin tämä aiheuttaa tilanteen, jossa on järkevämpää pyrkiä rakentamaan pienimuotoisestikin toteutuskelpoista, helposti ylläpidettävää ja pysyvää itsenäistä tilaa kuin käyttää energiaa hankkeesta toiseen syöksymiseen ja joutua riippuvaiseksi ulkopuolisista resursseista. Tätä ajatusta tukee myös Keski-Suomen taidetoimikunnan pääsihteeri Nurminen, jonka näkemyksen mukaan jatkuva, pitkäkestoinen ja ammattitaiteeseen perustuva taidepolitiikka on parempi kuin useissa hankkeissa "hyppely" (Nurminen 2009).

Live Herring ei pyri institutionalisoitumaan, eikä ryhmä ole esimerkiksi aikonut rekisteröityä yhdistykseksi tai virallistaa ryhmää millään tavoin. Live Herring voidaan käsittää enemmänkin aatteellisena liikkeenä kuin ryhmittymänä, jossa *toiminta on tärkein*, ei toimija. Tämä on lähtökohta sille, miten haluan etsiä mekanismeja, joilla yhteisen nimittäjän alla voidaan tehdä monenlaista erilaista toimintaa vapaasti. Tällaista rakenteista vapaata toimintaa voidaan nimittää disorganisaatiotoiminnaksi.

Disorganisaatioiden yhteydessä puhutaan usein myös epäorganisaatioista (*unorganization*), mutta kyseessä ei ole sama asia, vaikka Live Herringin voidaankin katsoa olevan molempia. Tyypillisessä epäorganisaatiomaisessa toiminnassa pyritään tietoisesti poistamaan tai mahdollisuuksien mukaan välttämään johdon ja byrokratian kerroksellisuutta ja sen sijaan yritetään toimia mahdollisimman pienillä muodollisilla rakenteilla, jotta toiminta olisi mahdollisimman joustavaa ja tehokasta. Disorganisaatio-termi puolestaan viittaa organisaatioon, jossa osallistujat toimivat hajautettunakin yhteisen päämäärän hyväksi ilman ylhäältä annettua tehtävää. Huolimatta epämuodollisuudestaan disorganisaatio ei kuitenkaan ole kaottinen: siinä missä organisaatiossa toimintaa ohjaavat jäykät normit, disorganisaatiossa toiminnan perustana ovat jaetut arvot. (Vadén 2002, 2007, 52-53). Disorganisaatiossa toimijat sitoutuvat yhteisen päämäärän tavoittelemiseen, koska kokevat lopputuloksen tärkeäksi.

Jos disorganisaatiota yritetään ohjata ulkoisilla päämäärillä tai säännöillä, toiminta voi latistua (Vadén 2007, 54).

Disorganisaatiotoiminnasta ei ole juurikaan kirjoitettu, vaikka aihe tällä open source -ohjelmistojen kultakaudella on ajankohtainen. Disorganisaatio-termi tuli vielä 2000-luvun alussa useimmin esiin rikollisorganisaatioista puhuttaessa. Termiin on liitetty mielikuva tahattomasta hajaantumisesta: yksiköistä, joiden pitäisi olla toimivia ja organisoituja, mutta jotka eivät ole, ja siksi epäonnistuvat. Mutta sosiaalisten verkostojen kehittyminen sekä open source -ohjelmien ja yhteisöllisesti syntyvien palvelujen lisääntyminen on tuonut disorganisaatio-termille myös positiivista kaikua. Puhutaan jopa open source -liikkeestä: nykyiset kommunikaatioverkostot ovat mahdollistaneet sellaisen tuotantojen koordinoinnin, joissa osallistuja on sosiaalinen olento eikä vain tuotantokoneiston osa ja jossa korostuvat ihmisten yhteisölliset vaistot kilpailuviettien sijaan (McCarthy, Miller & Skidmore 2004, 15-16). Suomenkieliset aihetta käsittelevät lähteet viittaavat tässä yhteydessä pääasiassa sosiologi Scott Lashin vuonna 2002 julkaistuun ”*Critique of Information*” -teokseen. Lash kuvaa organisaation ja disorganisaation eroa hierarkiaan ja sääntöihin toimintansa perustavan kirkon ja toisaalta jaettuihin arvoihin ja visioihin toimintansa perustavan lahkoon erolla. (Vadén 2007, 52).⁹ Toisin sanoen, disorganisaatiossa toimintaa eivät määrittele normit ja säännöt, vaan disorganisaatiossa toimija työskentelee saavuttaakseen henkilökohtaisesti tärkeäksi kokemansa tavoitteen. Disorganisaatiossa toiminta itsessään on päämäärä ja palkkio tulee siitä, että voi toimia ajamansa asian puolesta.

Tere Vadén (2002, 2007) kirjoittaa lähinnä tiedon tuottamisesta disorganisaatiossa, mutta yhtäläillä huomiot ovat siirrettävissä mihin tahansa tuottavaan toimintaan. Miller ja Skidmore ovatkin pohtineet, tuleeko disorganisaatioiden malli rajoittumaan ainoastaan tietopainotteisille aloille, joissa henkilö- ja sosiaalinen pääoma ovat menestyksen avainelementtejä. He ovat esittäneet kysymyksen siitä, tuleeko disorganisaatio puutarhataloudessa näyttämään yhtään samanlaiselta kuin disorganisaatio ohjelmistokehityksessä. (Miller & Skidmore 2004, 71.)¹⁰

Käytännössähän disorganisaation toimintamallissa ei ole mitään uutta: miltä tahansa

⁹Alkuperäinen lähde: Lash, Scott 2002. *Critique of information*. Lontoo: Sage.

¹⁰”Will participation be confined to knowledge-intensive, high-value added industries where human and social capital are the key ingredients of success, and people the organisation’s key asset? Will disorganisation in horticulture look anything like disorganisation in software programming?” (Miller & Skidmore 2005: 71).

alalta on aina löytynyt harrastajia, jotka ovat tehneet työtä ilmaiseksi oman päämääränsä tai yhteisen hyvän eteen ilman ulkopuolisia käskyttäjiä tai rajojen määrittäjiä.

Tiedonvaihto nopeampien verkostojen ja tietoverkkojen avulla on lisännyt yhteisten tuotantofoorumeiden, disorganisaatioiden määrää. Uutuusarvoa disorganisaatio-termillä lieneekin eniten markkinataloudessa, jonka säännöillä voi olla vaikea käsittää, miten ihmiset antavat omaa työtään ilmaiseksi aikaansaadakseen tuotteen, joka laitetaan ilmaiseen jakoon verkkoon – ilman, että tekijät välttämättä hyötyvät työstään rahallisesti. Vadén huomauttaa paradoksaalisuudesta: ”normaalin talousteorian mukaan vapaita ohjelmistoja ei voi olla olemassa, koska niitä luovilla vapaaehtoisilla ohjelmoijilla ei ole mitään taloudellista motivaatiota osallistua verkoston toimintaan” (Vadén 2007, 53). Disorganisaatio voi parhaassa tapauksessa olla myös muunlaisten tuotantojen tehokas moottori. Hyvänä esimerkkinä tästä on suomalainen Star Wreck -tuotanto.

Miksi sitten Live Herring haluaa toimia disorganisaationa? Toimintansa alussa Live Herring ei lähtenyt etsimään yhteisesti mitään tietynlaista toimintamallia, vaan tavoitteena oli yksinkertaisesti tapahtuman järjestäminen. Osittain toimintamalli muokkaantui luonnollisesti toiminnan mukana, kun tekijöitä kerääntyi toteuttamaan toimintaa omasta halustaan. Toisaalta tämä määrittely on aikanaan tehty puolittaisena päätöksenä, kun Live Herringin toiminnan aktiivihenkilöistä kukaan ei ollut innokas ottamaan vastuulleen yhdistyksen perustamisen taakkaa. Toiminta lepäsi ensimmäisten järjestettyjen tapahtumien aikana vielä suurelta osin harteillani ja entisenä yhdistystoiminta-aktiivina ja toimimattomien yhdistysten uuvuttamana aloin tuolloin ajatella, että Live Herring voitaisiin pitää ”virallisuuden” ulkopuolella niin kauan kuin mahdollista – tai ainakaan en itse halua enää lähteä yhdistystoimintaan mukaan. *Live Herring '06* -tapahtumassa yhtenä vierana oli elektronisen taiteen ja ala-kulttuurien festivaalin Pikseliähkyn tuottaja Nathalie Aubret, joka kertoi keskustelussamme Pikseliähkyn kollektiivisesta tuotantotavasta – keskustelun aikana Live Herringin siihen asti ylöskirjoittamaton toimintamalli pukeutui sanoiksi ja päätös suuntautua nimenomaan kollektiiviseen malliin kirkastui.¹¹ Toisen Live Herring -tapahtuman jälkeen projektiin osallistuneille oli selvää, että Live Herring tulisi jatkumaan tavalla tai toisella – siihen saakka mitään pysyvää päätöstä ei ollut tehty, vaan tapahtumat oli tuotettu kertaluonteisina. Live Herring -toiminnan muodostuessa jatkuvaksi hajautetun

¹¹Pikseliähky-tapahtuman tuotanto ei kollektiivisen tuottamisen mallista huolimatta ole täysin disorganisoitua, sillä toimintaa ohjaa rekisteröity yhdistys Piknik Frequency r.y.

yhteistyön malli jäi luontevasti elämään. Kuvasin *Live Herring '06* -tapahtuman yhteydessä Live Herringiä eräänlaiseksi open source -projektiksi, jossa vapaan lähdekoodin sijaan kehitetään sisältöä ja ryhmän toimintaa.

Mutta toisaalta: kyseessä ei ole vain silkka organisaatiokammo, vaan myös nopean ja tehokkaan tuotantomuodon valinta. Yleinen ilmapiiri on muuttunut sellaiseksi, että tämän luonteinen malli on omiaan toimimaan kulttuurialoilla ja etenkin mediataiteen teemassa, johon on paljon mielenkiintoa, vähän tarjontaa ja ihmisillä halua tutustua alan projekteihin. Vuosituhannen alusta lähtien käyttäjälähtöisten verkkopalvelujen, tiedon jaon ja yhteisöllisten verkkoprojektien määrä on noussut ilmiömäiseen suosioon (Holden 2007, 16). Sosiologi Howard Rheingold (2004) kuvaa uuden mobiilin teknologian ja yhteisöllisen verkkoviestinnän mahdollistamia viestintä- ja kohtaamisyhteisöjä nimellä "smart mob." Usein tästä Web 2.0 -nimellä kutsutusta ilmiöstä puhutaan vain internetin ilmiönä, mutta oikeastihan yhteisöprojektien kasvu ja yhteisöllinen ajattelu heijastuu myös tähän reaalimaailmaan, jossa elämme. Yhteisöjen rakentaminen ja yhteisöllinen toiminta ei tapahdu vain internetissä, vaan internetistä itsestään on tullut koordinoinnin apuväline. Verkossa toisiinsa tavalla tai toisella yhdistyneet ihmiset tapaavat blogimiiteissä tai kerääntyvät yhden asian taakse Facebookissa ja toimivat yhteisöllisissä maailmanparannustempauksissa, eikä näihin osallistumiskäskeytymään tule ylhäältä päin, vaan ne suunnitellaan yhdessä. Kostiaisen mukaan: ”Vaikka disorganisaatiot voivat olla globaaleja, niiden ytimet syntyvät kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa ja juuri innovatiivinen mikroympäristö edistää sitä” (Kostiainen 2004, 55).

Tämäntyyppiset ilmiöt ovat tunnetuimpia erilaisten yhteiskunnallisten liikkeiden ja kuluttajaliikkeiden toiminnassa, joissa nopeasti tapahtuvan yhteisövaikuttamisen voimavarat on huomattu. ”Smart mob” -termin lanseerannut Rheingold mainitsee esimerkkinä joukon voimasta, kuinka Filippiinien presidentti Joseph Estrada menetti ensimmäisenä vallan ”smart mobile” vuonna 2001: kansalaisaktiivien tekstiviestikampanja kokosi 75 minuutissa yhteen 20000 ihmistä. Neljän päivän aikana paikan ja muodon ilmoittanut kiertotekstiviesti ”Go 2EDSA, Wear blk” kokosi paikalle yli miljoona ihmistä, joista suurin osa oli pukeutunut mustiin. Tämä mielenilmaus lopulta mursi hallinnon. (Rheingold 2004, 191-192.) Hyvänä esimerkkinä lähempänä meitä on Suomessa varsin aktiivisesti toimiva, alunperin Yhdysvalloissa toimintansa

aloittanut Porkkanamafia (*Carrotmob*), jossa energiansäästöön tähtäävät aktivistit toimivat kaikki samassa kehyksessä samoilla säännöillä ja vapaaehtoisuuden pohjalta (Porkkanamafia 2009). Porkkanamafian kaltaiset liikkeet osoittavat, että yhteisöllinen disorganisaatio voi toimia äärimmäisen tehokkaasti ja tuottaa loistavia tuloksia.

Wikipedia vertaa disorganisaatioiden konseptia hyvin samantyyppiseksi kuin ruohonjuuritason organisaatioiden toiminta ja nimenomaan ruohonjuuritason toimintaa Live Herring on koko ajan korostanut. Tähän saakka Live Herring onkin kyennyt toimimaan ilman määriteltyä rakennetta ja toimintamalli on koettu hyväksi.

4.2 Mahdollisia toimintamalleja

Live Herring on läänintaiteilijakautensa saakka uinut virran mukana: toimintaa on toteutettu ilman tarkempia toimintalinjauksia, hyvin projektikeskeisesti. Toimintaa on toteutettu miettimättä omaa olomuotoa sen tarkemmin ja tulevaisuuttakin mietittäessä oman profiilin ja toimintamuotojen määrittely on jäänyt vielä sikseen. Disorganisaation täydellinen toiminta mahdollistuu vain, jos toiminnan päämäärä on selkeä kaikille osallistujille. Toimivan innovaatioverkoston avainelementtinä on tiukan ja höllän lähestymisen hybridi: hyvinkin tiukat perussäännöt ja -standardit yhdistyvät löyhään määritelmään lopputuloksesta (McCarthy, Miller & Skidmore 2004, 17). Samaa voidaan soveltaa myös Live Herringin tapauksessa: on tärkeää tuoda päämäärä selkeästi esiin, luoda selkeät rajat ja kehyssäännöt siitä, mikä on Live Herringin ideologian mukaista ja mikä ei. Mutta kun leikkikenttä on rajattu, leikkiin osallistujat saavat vapaasti kehittää omat leikkinsä.

Kaikista kehysten määrittelyistä huolimatta tulevaisuuden toiminnalle tuskin riittää pelkkä ilmoitus siitä, että Live Herring aikoo toimia disorganisaationa keski-suomalaisen audiovisuaalisen kulttuurin hyväksi. Tarvitaan myös jonkinlainen konteksti siitä, missä ja miten toimitaan. Tämä on asia, jonka suuntaviivojen määrittely nousee yhdeksi avainasiaksi läänintaiteilijakaudellamme.

Tällä hetkellä Live Herringin toimintamallista syntyvä mielikuva on vielä ulkopuolisille epäselvä. Keski-Suomessa Live Herringin maanläheinen ja avoin toiminta tunnetaan jo melko hyvin, mutta Live Herringin malli toimijana ei ole välittynyt ulospäin, välttämättä edes toimintaan osallistujille. Tämä johtuu siitä, että tähän saakka itse toiminta on aina ollut tärkeintä, eikä tarvetta itsensä määrittelyyn ole ollut. Live

Herringiä on luultu jopa yritykseksi, mutta useimmat tuntuvat ajattelevan, että Live Herring on yhdistys. Itse kuitenkin käsittän Live Herringin lähinnä toimintamallina tai toimintamallikeskuksena, jonka luomia konsepteja voidaan hyödyntää myös muualla. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kuka tahansa asiasta kiinnostunut voisi järjestää Live Herringin konseptoiman työpajan missä tahansa. Käsittän Live Herringin myös eräänlaiseksi idealistiseksi sateenvarjoksi, jonka alle voi syntyä yksittäisten osallistujien lisäksi erillisiä Live Herring -ryhmittymiä (kuten Live Herring -läänintaiteilija), jotka toimivat yhdenlaisella Live Herringin lanseeraamalla konseptilla tai luovat oman Live Herringin raameihin sopivan konseptinsa. En koe siis ajatuksellisesti mahdottomana sitä, että samaan aikaan Keski-Suomen elokuva- ja mediakulttuurin Live Herring -läänintaiteilijan kanssa joku toinen Live Herring -työryhmä voisi hoitaa samaa tehtävää toisaalla. Tällainen eräänlaiseen lisensointiajatuksen perustuva toiminta ei ole mahdoton ajatus. Mäkelä vertaa Pikseliähky-tapahtumia järjestävän Piknik Frequency r.y.:n toimintatapaa tavaramerkkiin, jota ikään kuin lisensoidaan muualle (Mäkelä 2009, 40). Piknik Frequency r.y. on onnistunut levittämään lonkeronsa hyvin laajasti maailmalle ja se on järjestänyt Pixel Ache -festivaaleja ympäri maailmaa.

Myöskään tavaramerkin perustaminen ei ole poissuljettu keino, vaikka Mäkelä puhuukin siitä Piknik Frequency r.y.:n yhteydessä lähinnä vertauskuvallisesti (Mäkelä 2009, 40). Vuoden 2006 *Live Herring* -tapahtuman jälkeen olen työpäiväkirjassani miettinyt keinoja, joilla Live Herringin asema voitaisiin saada laillistettua ilman, että se rekisteröitäisiin yhdistykseksi: ”Yksi mahdollinen toimintamalli on *Live Herring* -nimen rekisteröiminen tavaramerkiksi. Tuolloin tavaramerkin yhteydessä määriteltynä *Live Herringin* toimintatapa ja säännöt saavat laillisen perustan ja avoimen toiminnan joutumista väärin tarkoitusprien ajamiseen tai mahdolliseen vahingolliseen toimintaan voidaan kontrolloida paremmin”. Pohjana ajatukselle oli vuonna 2005 yhdessä kuvanveistäjä Anne Alhon ja taidemaalari Päivi Meriläisen kanssa aloittamani Välittämö-projekti, jossa tutkittiin, voiko taideteos, kuten installaatio, olla samalla liikeidea tai yritys.¹² Alho rekisteröi tuolloin Välittämö-projektin tavaramerkiksi.

Talouselämässä on paljon konsepteja, joita voitaisiin soveltaa myös disorganisaatiotoimintaan, kun vain käytettävä valuutta muutetaan vapaaehtoistyöksi ja palveluiksi. Nyt hahmottelemani Live Herring -malli itseasiassa muistuttaa hyvin paljon franchising-toimintaa, jossa franchisingantaja antaa maksua vastaan franchisingottajalle

¹²Välittämö-projekti lopetti toimintansa alkuvuonna 2009. www.valittamo.org

tietyksi ajaksi käyttöön koko liiketoimintamallinsa, tavaramerkin käyttöoikeudesta palvelumalleihin. Samalla, kun franchisingottaja pääsee aloittamaan toimintansa valmiilta kentältä, emoyritys laajentaa franchising-yrittäjien avulla toimintaansa: molemmat hyötyvät. Yrityksiä sitoo yhteinen kehys ja yhteiset säännöt, joiden sisällä toimitaan. (Suomen Franchising-Yhdistys ry 2009.)

Riippumatta siitä, mikä on Live Herringin lopullinen olomuoto, on selvää, että toiminta tulee jatkossakin perustumaan yhteisöllisyyteen ja yhdessä tekemiseen sekä nopeaan reagointiin. Tietoverkot ja uusien kommunikaatiomuotojen käyttö on omiaan keventämään rakennetta ja kuljettamaan viestiä nopeasti. Esimerkiksi Porkkanamafian toiminnasta Live Herringin toiminta poikkeaa siinä, että Porkkanamafialla on yksi selvä toimintatapa, jonka ympärille toiminta keskittyy, Live Herringillä puolestaan on yhteinen tavoite (edesauttaa audiovisuaalisen kulttuurin näkymistä Keski-Suomessa), mutta monta eri toimintatapaa, joten täysin suoraan toimintamallia ei voi kopioida. Peruseriaate toiminnassa on kuitenkin sama: tietoverkon kautta tavoitamme ihmiset, jotka ovat toiminnastamme kiinnostuneita ja viesti saadaan leviämään pikaisesti.

Live Herringissä olemme kutsuneet nopeasti, muutamassa viikossa ja edullisesti tuotettuja tapahtumia ”salamasotaprojekteiksi” ja niiden koko perusta on nopeassa viestinnässä ja yhteistyössä. Tällainen nopeasti toteutettava toiminta on omiaan Live Herringille ja siksi malleja juuri sellaisen toimintaan on läänintaiteilijakaudella kehitettävä. Nopea toiminta ei suinkaan ole vastakohta pitkäjänteiselle alueelliselle kehittämiselle, koska tällaisten tapahtumien kautta tavoitetaan yleisöä nopeasti ja toisaalta tämän tyyppisten tapahtumien järjestäminen on rakenteeltaan sopivaa vietäväksi myös pienille paikkakunnille, joissa myöskään vastaanottajalla ei välttämättä ole aikaa pidempiaikaiseen toimintaan.

Vapaaehtoistoiminnassa on tärkeää, että osallistujat saavat vastineen antamalleen työpanokselleen pian. Venyneet ja pitkittyneet projektit kuluttavat: mitä kauempana projektin tavoite on, sitä enemmän se vaatii tekijältään ja sitä helpommin vapaaehtoistyöntekijältä loppuu innostus. Pikaisesti toteutuvissa projekteissa osallistuja kokee tekevänsä konkreettisesti jotain ja saa palkintonsa, kun lopputulos tulee esiin mahdollisimman nopeasti.

Jo ennenkuin aloitimme läänintaiteilijakautemme huomasimme, että ulkopuolisia hankkeita tarjotaan joka sormelle ja vielä varpaillekin. Läänintaiteilijakaudellaan Live Herring todennäköisesti osallistuu myös joihinkin suurempiinkin hankkeisiin, mutta tulevaisuutta ajatellen hanketoiminta ei ole Live Herringin luontaisin toimintatapa. Pitkäaikaisiin hankkeisiin perustuvan toiminnan toteuttaminen pienillä resursseilla saattaa ajaa helposti tilanteeseen, jota kutsutaan englanniksi nimellä *death by consultation*. Se tarkoittaa tilannetta, jossa toiminnan resurssit menevät täysin ulkopuolisten pyyntöjen ylläpitoon ja kommunikaatioon verkoston kanssa (Miller 2004, 214). On pidettävä huolta siitä, että toiminnan tuottaminen pysyy pääasiana, eivätkä voimavarat eivät valu erilaisten verkostojen ylläpitoon. Jos ulkopuolisiin hankkeisiin lähdetään mukaan, Live Herringillä täytyy olla niissä luonteva itsestään syntynyt rooli ja osallistujien sitoutuminen siihen, että projektissa ollaan mukana loppuun saakka. Live Herring on jäsentensä summa ja joukosta varmasti löytyy henkilöitä, joille hanketoiminta on luonnollisempaa kuin nopean linjan toiminta, eikä Live Herring halua seisoa tällaisenkaan toteuttamistavan tiellä. Mutta on tärkeää, että osataan sanoa oikeassa tilanteessa myös "ei".

4.3 Disorganisaation toiminnan ”valvominen” ja laadun tarkkailu

Miten taataan Live Herring -tuotannon laatu ja luotettavuus? Tämä on tärkeä kysymys yhteistyöhön perustuvassa toiminnassa, jonka tulevaisuus riippuu paljolti siitä, miten hyvin projektit toteutetaan. Kaikki yhteisöllinen toiminta perustuu luottamukseen ja jos luottamus menetetään, sitä on vaikea palauttaa. Sisäisen epäluottamuksen syntyminen on hankala tilanne, mutta epäluottamus yhteisön ja yhteistyökumppaneiden tai sponsoreiden välillä on tuhoisaa.

Tässäkin yhteydessä tarve oman toiminnan määrittelylle selkeine päämäärineen ja sääntökehysineen nousee esiin. Kun toiminnan perussäännöt ja toimintapuitteet ovat selviä sekä itselle että yhteistyökumppaneille, epäselvyyksien määrä vähenee.

Yksi perussäännöistä voisi olla se, että Live Herring -projekteihin nimetään aina vastuuhenkilö, eikä esimerkiksi edes vähäpätöisen tuntuisia Live Herring -verkkotapahtumia voisi järjestää nimimerkin suojissa. Vaikka Live Herring jatkaisikin toimintaansa disorganisaationa, sen suojissa syntyneillä projekteilla pitää olla

vähintäänkin nimetty vastuuhenkilö ja hänen sitoutuminensa projektin loppuun viemiseen.

Pitäisikö Live Herringin määritellä toimintakehykseensä myös toimintojen sisältö? Vai voisiko Live Herring -projektit hyväksyä niin, että verkossa toimiva ryhmä toimisi myös tuomarina? Tulevat projektit pitäisi esimerkiksi hyväksyttää verkkoyhteisössä, joka voisi näyttää peukaloa ylöspäin tai (perustellusti, epäkohtia kommentoiden) alaspäin - näin verkkoyhteisö valvoisi itse itseään ja pitäisi kurssin oikealla reitillä eikä Live Herringin ideologian vastaisia projekteja pääsisi syntymään. Jos hyväksyntää ei tule, projektia ei voisi myöskään toteuttaa Live Herring -projektina. Käytännössä hyväksytyskierros ei kuitenkaan saisi olla kauan aikaa kestävä byrokraattinen toiminto, vaan mahdollisimman joustava: muutama päivä on verkossa aivan riittävä aika reagoida ehdotuksiin.

4.4 Rahoitusmahdollisuudet

Todennäköisimmin Live Herring tulee jäämään läänintaiteilijatoimikautensa jälkeen ilman pysyvää rahoitusta. Rahaa vaativan toiminnan päärahoitus tulee siis todennäköisimmin apurahoista, toiminta-avustuksista ja Live Herringin osallistujista riippuen ehkä myös hankerahoituksista. Varsinkin tällaisena lamalla maustetulla aikakaudella on hyvin vaikea arvioida apurahojen ja avustusten jaon painopisteitä ja toiminnallisuutta viiden vuoden kuluttua, mutta joka tapauksessa rahoituksen saaminen on epävarmaa. Jos rahoitusta saadaankin, on käytössä oleva toimintaraha todennäköisesti huomattavasti pienempi kuin läänintaiteilijakaudella. Apurahoja jaetaan yleensä vuodeksi kerrallaan, joten rahalliset voimavarat joutuu arvioimaan vuosittain ja siksi suunnitelmat on tehtävä lyhyissä kantamissa ja pitkäaikaisempien projektien aloittaminen on vaikeampaa. Erilaisten hankkeiden suunnittelu ja toteutus sekä hankerahoituksen hakeminen vaatii jo suurempia resursseja ja työllistävyyttä, joten vaikka hankerahoituksen hakeminen ja saaminen on ehkä mahdollista, työryhmä ei näe sitä ensisijaisena keinona Live Herring -perustoiminnalle. Tämänkin vuoksi tähtääminen nopeaan ja vähän energiaa, mutta suurta jälkeä tuottavaan toimintaan on tärkeää.

Rahan puuttumista ei kuitenkaan koeta uhkana Live Herring -toiminnalle, koska samanlaisessa tilanteessahan on toimittu aiemminkin. Euro ei ole ainoa valuutta

kulttuuritoiminnassa. Läänintaiteilijakaudella on tarkoitus kehittää konkreettisia tulevaa toimintaa edesauttavia konsepteja, joista lisää seuraavassa luvussa.

5 Toiminnan jatkuvuuden mahdollistavia tavoitteita ja toimenpiteitä

5.1 Imagon vahvistaminen

Live Herringin tärkeimpiä tavoitteita on tehdä itsensä tunnetuksi toiminta-alueellaan. Voitaisiin puhua jopa brändin rakentamisesta: ei brändin keinotekoisena suunnitteluna vaan määrätietoisena pyrkimyksenä kohti yhtenäisesti tulkittavaa imagoa, jonka pohjalla vaikuttaa vahva identiteetti. Brändillä ei tarkoiteta tässä yhteydessä vain ulkopuolelle näkyvää mielikuvaa, vaan myös Live Herring -toimintaan osallistuville välittyvää kuvaa siitä mitä ja miksi ollaan tekemässä ja mikä on toiminnan päämäärä. Kuten jo luvussa neljä totesin: avoimena disorganisaationa toimiminen vaatii, että Live Herringin toimintatavat ja toimintakehykset määritellään selkeästi ja julkisesti. Innovatiivisen toiminnan ja todellisen synergian perusedellytyksenä on selkeä identiteetti ja kuulumisen tunne.

Luonnollisestikin brändiin liittyy myös se, miten Live Herringin toiminta nähdään ulkoa päin. Vahvana brändinä Live Herring -nimi ja logo herättäisivät välittömästi positiivisen vasteen mahdollisissa yhteistyökumppaneissa ja toiminnan tukijoissa. Motivaattorina brändäämisessä on ennen kaikkea tehokkuus: kun tekijät ja toimintamalli on yleisesti tunnettu, voidaan kaikki energia suunnata varsinaiseen ydintekemiseen esittelykierroksilla kulkemisen sijaan.

Brändiä ei kuitenkaan ole tarkoitus luoda keinotekoisesti tyhjästä ja toimistossa istuen vaan voimakkaasti näkyvän toiminnan kautta. Vain tuottamalla laadukkaita projekteja ja toimimalla sekä avoimesti että näyttävästi Live Herring voi saada luotettavan ja innovatiivisen maineen, jota ei synnytetä vain mainossanoin. Brändin rakentuminen onnistuu parhaiten, kun se ei nouse pääasiaksi, mutta pidetään mielessä toimintoja rakentaessa.

Tämän vuoksi esimerkiksi visuaalinen näkyvyys ja nimen ja logon näkyminen tapahtumien yhteydessä on tärkeää: sitä kautta tapahtumien järjestäjä iskostuu mieliin paremmin. Visuaalisen materiaalin suunnitteluun käytetään aikaa ja visuaalisuutta hyödynnetään pienimuotoisissakin yhteyksissä.

5.2 Pörinä, WOMina ja perinteinenkin tiedotus

Live Herring tiedottaa toiminnastaan kahdella tavalla. Omilla varsinaisilla verkkosivuilla osoitteessa www.liveherring.org julkaistaan Live Herringin tiedotteet ja sinne kerätään myös muiden toimijoiden alaan liittyviä uutisia. Omasta toiminnasta raportoiva blogi osoitteessa liveherring.blogspot.com on päiväkirjamainen läpileikkaus toimintaan kulussien takana, eräänlainen elävä toimintakertomus. Jälkimmäinen syntyi Live Herring -läänintaiteilijatyöryhmän tarpeesta kertoa, mitä oikeasti kuuluu läänintaiteilijaryhmän työhön ja miten toimimme konkreettisesti. Meiltä on kysytty, olemmeko lisäksi miettineet omaa foorumia yhteisölliselle keskustelulle. Toisaalta oman, itse luodun kanavan kehittäminen voisi olla hyväkin asia, mutta toisaalta Live Herring -yhteisöä on jo kokoontunut Facebookiin. Facebook on valmiiksi sellainen paikka, jossa ollaan ja vietetään aikaa muutenkin ja jossa suurin osa ihmisistä esiintyy lisäksi omilla nimillään. Ainakaan tässä vaiheessa ei tunnu järkevältä lähteä uudisraivaajaksi perustamaan uutta, erillistä foorumia kauemmas tuosta verkon metropolista.

Holden kiinnittää huomion siihen, kuinka online-ulottuvuudesta on tullut vakavasti otettava voima (Holden 2007, 16). Toimivan verkoston ja yhteisön tiedonkulku perustuu avoimuuteen ja verkon nopeus mahdollistaa osaltaan avoimena pysymistä. Toiminnan läpinäkyvyys – edes jonkinasteinen – paitsi herättää luottamusta sekä yhteisön sisällä että ulkopuolella, myös tehostaa yhteisön toimintaa (McCarthy, Miller & Skidmore 2004, 15). Läpinäkyvyyteen kuuluu myös kommentointi ja kommentteihin reagointi. Tärkeää on huomata, että tiedon kulku ei saa olla yksisuuntaista, vaan kulkee myös toisinpäin ja tehokkaalla toiminnalla myös poikkisuuntaisesti.

Historiallisesti tiedotuksen osalta suurin muutos on viime vuosikymmenen aikana ollut nimenomaan tiedotustavan muuttumisessa: iltauutiset eivät ole enää ainoa tiedon lähde. Tieto ei tule yhdeltä monelle vaan tieto kulkee monelta monelle. (McCarthy, Miller & Skidmore 2004, 13.) Tällainen tiedonkulku ja sen mahdollisuudet ovat edelleen jääneet huomaamatta suurelta osalta kulttuurialan toimijoita. Internetissä toimivat elävät yhteisöt eivät ole materiaalisia rakennelmia, vaan toiminnallisia yhteisöjä. Sosiaaliset yhteisöt ovat nimenomaan kommunikaatioon perustuvia yhteisöjä. (Capra 2004.) Tiedon liikkuminen yhteisöissä ja verkostoissa ei tarkoita vain tapahtumatiedotusta, vaan vuorovaikutuksellista keskustelua: sitä, että tiedetään, mitä tapahtuu yleisesti –

ajantasalla olemista. Sotarauta kutsuu ilmiötä kuvaavasti pörinäksi, mikä tarkoittaa sekä virallista että epävirallista, suoraan ja epäsuorasti tulevaa tietoa (Sotarauta 2003). Pörinä ei synny pakottamalla, mutta voi syntyä sopivassa innovaatioympäristössä.

Kaikille avoin tiedonkulkukenttä paitsi estää toimintojen päällekkäisyyttä, myös mahdollistaa samankaltaisten toimintojen ja projektien hyötymistä toisistaan. Yhteisöllinen viestistä myös asettaa keskusteluun osallistujat samalle tasolle, myös pienemmät toimivat voivat helpommin saada ääntään kuuluviin ja projektejaan esille.

Markkinointimaailma alkoi pöristä tästä hurjasta ihmisten välisen viestinnän ilmiöstä pian 2000-luvun alun jälkeen. Synnytetään lyhenteet WOM (*Word of Mouth*) ja siitä johdettu WOMMA (*Word of Mouth Marketing*), jota on mainonnan piirissä julistettu jopa käänteentekeväksi mullistukseksi. Vuoden 2007 lopulla Taloussanomien uutisoi WOM-markkinoinnin kasvuvauhdin olevan viisinkertainen muihin markkinointialueisiin verrattuna. (Taloussanomien 16.11.2007.) Suomeksi voimme puhua puskaradiosta. Live Herringille tiedon kulku ihmisketjun välityksellä on tärkein tiedotuskanava, sillä tietoa välittävät vain ne, joita asia todella kiinnostaa. WOM-viestintä onnistuu vain aidolta pohjalta, sitä ei voi väärentää tai keksiä. (WOMMA.org.)

Tällä hetkellä Live Herringin tärkeimmät tiedotuskanavat aktiiviselle kohdeyleisölleen ovat Facebook ja omat verkkosivut. Siitä huolimatta perinteisempää tiedotusta ei saa unohtaa. Live Herringin verkkoviestintä ei tavoita esimerkiksi perinteisiä kulttuurialan toimijoita, joiden maailmassa toiminnan toinen evä kuitenkin vielä räpyttelee.

Esimerkiksi Facebook-viestinnässä viesti kulkeutuu vain niille, joita asia kiinnostaa: ryhmään pääsääntöisesti ilmoittautuu niitä, jotka haluavat tietoa. Miten tämän saman tilauspohjaisen ajatuksen saisi toimimaan myös vanhakantaisemmin viestivien organisaatioiden kesken? Perinteisten massaviestinten kohdalla Live Herring on samojen ongelmien edessä kuin muutkin epäviralliset toimijat: miten viestiä alueellisesta toiminnasta saisi esille alueen sanomalehtiin ja muihin alueellisiin medioihin, jotta se kulkeutuisi myös niille, jotka eivät vielä ole verkossa? Voisiko Live Herring esimerkiksi pyrkiä alueellisen valtalehden kolumnistiksi ja kommentoida omia näkökulmiaan alueen audiovisuaaliseen kulttuuriin sitä kautta?

5.3 Yhteistyön kehittäminen ja verkostoituminen.

Live Herringin toiminta on voimakkaasti yhteistyövetoista. Yhteistyötä on kahdenlaista: Live Herring -tekijöiden välistä ja Live Herringin ja ulkopuolisten toimijoiden välistä. Yhteistyökumppanit voidaan karkeasti jakaa kolmeen ryhmään:

1. Taiteilijat ja tekijät.
2. Muut mahdollistajat ja instituutiot (mm. museot ja audiovisuaalisten alojen järjestöt).
3. Sponsorit ja tukijat.

Live Herringin ja taiteilijoiden ja muiden alan tekijöiden välistä yhteistyöverkosta ollaan alettu rakentaa alkuvuodesta 2009, kun Live Herring alkoi järjestää tekijätapaamisia. Niitä tullaan jatkossakin järjestämään 2-3 kuukauden välein ja tällaisia tapaamisia on tarkoitus jatkaa läänintaiteilijakauden jälkeenkin. Avoimiin tapaamisiin on tarkoitus kutsua audiovisuaalisesta kulttuurista kiinnostuneita eri alojen edustajia, sekä taiteilijoita että insinöörejä. Tapaamisissa jokaisella osallistujalla on mahdollisuus esitellä omia projektejaan ja vaikka ilmoittaa, jos he kaipaavat tekijöitä omiin projekteihinsa. Lisäksi Live Herring järjestää paikan päälle alueen ulkopuolisia tekijöitä (esimerkiksi taiteilijoita, järjestöjen edustajia tai tapahtumajärjestäjiä), jotka myös voivat esitellä ajankohtaisia projektejaan. Jo ensimmäinen tapaaminen synnytti yhteistyötä kahden ennestään toisilleen vieraan toimijan välillä.

Suomalaisten audiovisuaalisten alan toimijoiden välillä tehdään käytännönläheistä yhteistyötä suhteellisen paljon, mutta esimerkiksi kulttuuripoliittista yhteistyötä ei ole tehty (Mäkelä 2009, 22). Tämän yhteistyön lisäämisen Mäkelä näkee mediataiteen järjestöjen keskeisimmäksi haasteeksi ja korostaa, että järjestöjen on itse löydettävä malli yhteistyön edistämiseksi (Mäkelä 2009, 23). Audiovisuaaliset järjestöt ottivat haasteen vastaan välittömästi ja allekirjoittivat kaksi päivää selvityksen julkaisun jälkeen toimitetun lausunnon, jossa ilmoitettiin, että allekirjoittaneet ovat käynnistäneet prosessin valtakunnallisen edunvalvonta- ja tiedotustoiminnan organisoimiseksi vuoden 2009 kuluessa. Myös Live Herring -läänintaiteilija oli allekirjoittajana mukana lausunnossa. Live Herring -läänintaiteilijatyöryhmän tarkoitus on osallistua aktiivisesti asian eteenpäin ajamiseen.

Myös käytännön yhteistyötä eri toimijoiden kanssa on suunniteltu ja sitä on jo toteutettukin. Live Herringille mielekkäin yhteistyökumppani nykyisistä suurista toimijoista olisi Piknik Frequency r.y., jonka toiminta on periaatteiltaan ehkä lähimpänä Live Herring -toimintaa.

Jyväskylässä tärkeä yhteistyökumppani on Jyväskylän taidemuseo, joka on suhtautunut Live Herring -projekteihin hyvin positiivisesti ja avomielisesti. Yhteistyötä on tehty *Live Herring '08* -näyttelyn lisäksi alkuvuoden 2009 aikana jo kahteen otteeseen: Jyväskylän taidemuseo tarjosi tilat Praesens-klubin, Keski-Suomen elokuvakeskuksen ja Live Herringin yhteistyöllä Jyväskylään tuottamalle ranskalaisen *MetalkinG*-ryhmän esitykselle ja Live Herring osallistui sisällöntuottajana taidemuseossa esillä olleeseen *Lentoasema*-yhteisötaideteokseen. Seuraavan suuremman näyttelyn, *Live Herring '11*, järjestämisestä Jyväskylän taidemuseossa on jo sovittu. Yhteistyö tulee varmasti jatkumaan hyvin monimuotoisena tulevaisuudessa.

Vastaavantyyppisiä erilaisia resursseja (tilat, laitteet, henkilöresurssit) tarjoavia yhteistyötoimijoita yritetään aktiivisesti löytää myös taidemaailman ulkopuolelta.

Sponsoreiden kanssa Live Herring pyrkii yhteistyöhön kahdella tasolla: toisaalta saamaan tukea omien toimintojensa tuottamiseen ja toisaalta mahdollisten vierailevien taiteilijoiden mediataidetuottajien mahdollistamiseen. Jälkimmäinen, eli taiteilijoiden ja yritysten yhteistyö alkaa olla jo normaali, vaikkakaan ei laajasti käytetty toimintatapa. Mediataiteilijat arvostavat yhä enemmän yritysyhteistyötä. Mediataiteen teokset voivat esimerkiksi antaa virikkeitä uusien tuotteiden toimintamalleille. (Mäkelä 2009, 18.) Taylor kuvaa informaatiomäärän lisääntymistä koskevassa tekstissään: "Mitä tahansa esinettä, joka toimii virralla nyt, käytetään informaatiohyödykkeenä huomenna" (Taylor 2004, 182.)¹³ Tämä huomio pätee myös taiteeseen: kaikkea, missä liikkuu sähkö ja joka jossain välissä muuttuu informaatiöväliseksi, käytetään varmasti jossain välissä mediataiteen osana tai sen tekemiseen. Aktiivisella työllä tästä lähtökohdasta saattaisi hyvinkin löytyä yhteistä rajapintaa alueen yritysten ja taiteilijoiden välille ja juuri tätä kenttää Live Herring aikoo tutkia tulevaisuudessakin. Taiteilijat voivat toimia eräänlaisena uusien keksintöjen testialustana tai parhaimmassa tapauksessa löytää (omia teoksia tehdessään tai laitteistoja tai ohjelmia sovellettaessa) laitteille uusia käyttötapoja ja uusia markkinoita. Live Herring toteutti tämän tyyppisen

¹³"Any thing that uses power today will use the information utility tomorrow." (Taylor 2004: 182.)

yhteistyöprojektin *Live Herring '08* -tapahtumassa, jossa taiteilija Antti Laitinen käveli *Walk the Line* -taideprojektissa omakuvansa Jyväskylän kartalle jyvaskyläläisen GPS-seuranta-yrityksen GPS –paikantimen ja -ohjelmiston avulla. Jyväskylässä hän toteutti omakuvansa ensimmäistä kertaa live-performanssina. Performanssia oli mahdollista seurata reaaliajassa internetin välityksellä maanantaina 27.10.2008.¹⁴

Teoriassa taiteilijoiden ja yritysten väliselle yhteistyölle on valmiina hedelmällinen pohja, mutta Live Herring -perustoiminnan ja yritysten välisen yhteistyön kehittäminen vaatii uudenlaisia keinoja. Yhteistyön syntyminen edellyttää osapuolten molemminpuolista tarvetta toistensa palveluihin. Live Herring ei halua olla kerjuulla ja saada vastikkeettomasti sponsoritukea, vaan päämääränä on löytää malli, jossa yritykset saisivat itselleen muutakin hyötyä kuin hyvän mielen. Live Herring voi tarjota sponsoreilleen kulttuuri- ja innovaationäkyvyyttä, mutta tavoitteena on keksiä tapoja, joissa molemmat osapuolet hyötyisivät projektista symbioosissa ja joka hyödyttäisi kumpaakin osapuolta enemmän kuin vain mainosmielessä.

Ihanteellisinta olisi saavuttaa tilanne, jossa Live Herringin toimintaan osallistuminen olisi suorastaan kilpailtava asia, kuten Porkkanamafian toiminnassa. Energiansäästöistä saarnaamisen sijaan Porkkanamafia neuvottelee positiivisessa hengessä yritysten kanssa. Yrityksiltä kysytään, kuinka paljon he olisivat valmiita sijoittamaan energiatehokkuutensa parantamiseen ostotempauksen tuomasta lisämyynnistä. Paras tarjous voittaa ostotempauksen. Porkkanamafiassa vapaaehtoisina toimivat energiakonsultit konsultoivat mahdollisista energiansäästötoimista ja valvovat toimien toteuttamista. (Porkkanamafia 2009.) Miten vastaaventyypinen malli voitaisiin adoptoida Live Herringin toimintaan?

Koska Live Herringin järjestämät toiminnot vaihtelevat sekä sisällöiltään että toteutustavoiltaan, yhteistyökuvioita on vaikea miettiä kovin valmiiksi. Siksi jokaiseen tilanteeseen mennään uudella toiminta-ajatuksella. Yhteistyötoimintaa etsiessä varmasti helpottaisi, jos Live Herring tunnettaisiin jo valmiiksi, kun yhteistyötoiminnasta aletaan keskustella – tulipa toimija sitten taiteen tai teollisuuden alalta tai jostakin ihan muualta.

¹⁴Laitisen omakuva löytyy osoitteesta <http://www.liveherring.org/walktheline/>

5.4 Palvelumuotojen kehittäminen

Kuten aiemmin olen todennut, nopeat toiminnot, nopea reagointi ja nopea toteutus ovat Live Herringille ominaisin ja toteuttamiskelpoisin toimintamalli. Tulevaisuutta ajatellen nopeaa toimintaa voidaan tuottaa vain, jos on olemassa valmiit perusformaattit, joiden pohjalta voidaan toimia. Live Herring -läänintaiteilijatyöryhmä on toiminnassaan suunnitellut esimerkiksi mediapäiviä, jotka voisi koostaa erilaisista valmiista moduuleista ja paketeista. Tämä pakettiajattelu ja valmiiden formaattien ja konseptien käyttäminen on välttämätöntä, jos toiminta halutaan pitää kevyenä ja vain vähän resursseja kuluttavana. Formaattiajattelun ei tarvitse kuitenkaan olla sitovaa: toimintaformaateissa voidaan lähinnä koota yhteen valmiit perusasiat ja toteutettaessa niissä pitää olla myös reilusti improvisointivaraa.

Suuri osa Live Herringin toiminnasta on myös ryhmän ulkopuolisille suuntautuvaa toimintaa. Tapahtumat, työpajat ja näyttelyt on pyritty järjestämään ilmaiseksi, mutta olisiko olemassa muita vartenotettavia vaihtoehtoja, joissa palvelun valuuttana voisi toimia jokin muu kuin raha?

Yksi malli voisi olla palveluvaihtokauppa, jossa Live Herringin palvelun käyttäjä pystyy halutessaan palauttamaan käyttämänsä palvelun ilman, että raha liikkuu toimintojen välillä. Voimme esimerkiksi järjestää sekä koulutuksen, jossa opetetaan erityisohjelmiston käyttöä että avoimen työpajan, jossa hyödynnetään samaa ohjelmistoa. Avoimen työpajan järjestäminen vaatii työvoimaa, joten päivän koulutukseen osallistujat voivat maksaa kurssimaksunsa joko eurovaluutalla tai päivän työpanoksellaan työpajassa hyödyntäen kurssilla oppimaansa osaamista. Toimintaan osallistujan käteen voi tällöin jäädä sekä kurssi- että työtodistus.

Myös ”agenttitoimintaa” on kokeiltu ja sitä tullaan todennäköisesti jatkamaan. Toiminnan turvin voidaan Live Herring -aktiivi lähettää osallistumaan agenttina koulutukseen tai työpajatoimintaan paikkakunnan ulkopuolelle Live Herringin maksamin kustannuksin. Matkakulujen ja mahdollisten koulutus- tai työpajakulujen vastineeksi agentti osallistuu vastaavan toiminnan suunnitteluun Keski-Suomen alueella tai mahdollisesti jopa toteuttaa toiminnan itse. Samalla agentista voi tulla ko. teeman yhteyshenkilö Live Herringin ja tapahtuman järjestäneen toimijan välille.

Jos toimintatavat ovat uudenlaisia, miten ne saataisiin vakiinnutettua niin, että ne ovat selkeitä osapuolille? Voitaisiko luoda leikkimielisiä käyttö- tai palvelulisenssejä, jotka kytkeytyisivät GPL-lisenssiin¹⁵ tai Creative Commonsin -lisenssitoimintaan¹⁶ suoraan tai niistä mallia ottaen? Live Herringille voitaisiin suunnitella omat ”palveluluokitukset” visuaalisine tunnuksineen. Käytännössä nämä tiedot kertoisivat, millä ehdoin Live Herring -palvelu on annettu yleisön käyttöön. On mahdollista, että ylimääräiset luokitukset vain sotkevat merkkimaailman kaaoksessa, mutta siksi tunnusten visuaaliseen suunnitteluun pitää käyttää aikaa ja päämallien määrä rajata tiukasti. Sisällöltään palvelujen toimintamuodot ovat kuitenkin sellaisia, ettei niihin löydy täysin suoraan vastinetta jo valmiiksi olevien käyttöluokitusten joukosta. Tulkintaa helpottamaan liikkeelle voitaisiin lähteä yleisesti tunnettujen freeware ja shareware -ilmaisujen pohjalta. Documentware esimerkiksi tarkoittaisi, että palvelua käyttävä maksaa palvelusta dokumentoimalla (julkisesti) projektin ja Workware viittaisi palvelun takaisin maksuun työresursseilla.

5.5 Konkreettisten toimintamallien innovoiminen ja kehittäminen

5.5.1 Toiminnan mahdollistaminen

Alueellisen toiminnan mahdollistaminen lähtee liikkeelle perusasioista: tuotantomahdollisuuksien helpottamisesta sekä ammattilais- että harrastajapuolella. Yksi oleellisimpia perusasioita on se, että tekijöillä on suhteellisen helppo mahdollisuus saada käyttöönsä välineistöä, joka mahdollistaa tekemisen tai esittämisen. Mäkelän selvityksessä todetaan, että aiemmin järjestöt hankkivat laitteistoja jäsenistön käyttöön, mutta niiden ylläpito on todettu hankalaksi järjestää tai liian kalliiksi. Samassa yhteydessä Mäkelä toteaa, että laitteet ja ohjelmistot ovat halventuneet siinä määrin, että jokaisella vakavasti otettavalla mediataiteilijalla on omat laitteet. (Mäkelä 2009, 23 & 33.) Live Herring on projektien tuotannon suhteen samalla kannalla: ammattiohjelmatkaan eivät ole enää tähtitieteellisissä hinnoissa ja lisäksi saatavilla on laajasti ilmaisia open source -ohjelmistoja, eikä tekeminen enää ole tekniikasta kiinni.

¹⁵GPL- eli Copyleft-lisenssi antaa käyttäjälle oikeudet muokata, levittää ja myydä koodia sillä ehdolla, että käyttäjä antaa edelleen nää oikeudet muokkaamalleen ja levittämälleen ohjelmistolle. (Vadén 2007, 50.)

¹⁶”Creative Commons on tekijöille ja oikeudenhaltijoille suunnattu vastikkeeton palvelu, joka auttaa heitä ilmaisemaan tahtonsa ehdoista, joilla digitaaliset teokset ovat yleisön ja toisten tekijöiden käytettävissä.” (creativecommons.fi)

Esittäminen kuitenkin on. Alueella, jossa ei ole mediataiteen esittämiseen varustautunutta näyttelytilaa, esityslaitteiden hankinnasta vastaa taiteilija. Mistä saadaan esimerkiksi työpajakäyttöön valkokankaat, videotykit, liikkeentunnistimet jne.? Esitys- ja tuotantovälinelainauksen tai -vuokrauksen suunnittelu on järkevää. Koska Live Herringin tavoitteena on myös lisätä audiovisuaalisen alan harrastuneisuutta, lainaamotoiminnasta on tarkoitus tulla kaikille avointa. Haasteena on Mäkelän mainitseman ylläpitovaikeuden lisäksi peruskysymys: kuinka ja mistä saamme laitteita?

Toiminnan mahdollistamista halutaan tukea myös ammattitaidon ylläpitämisellä sekä ajantasaistamisella. Koulutustarpeen huomioiminen on iso osa alueellista toimintaa. Keski-suomalaiselle periferiataiteilijalle osallistuminen pääkaupunkiseudulla järjestettävään koulutukseen tulee matkoineen ja yöpymisineen 200-300 euroa kalliimmaksi kuin pääkaupunkiseutulaiselle. Koulutusprojekteissa painopisteen pitäisi suuntautua erilaisten open source -ohjelmien koulutukseen ja käyttämiseen, sillä ne ovat koulutukseen osallistuvilla käytössä vielä kurssin jälkeenkin. Ongelmaksi voi yllättäen muodostua tarvittavien ja koulutukseen sopivien tilojen vähyys. Esimerkiksi erilaisia tietokonealuokkia kyllä löytyy, mutta aika monet niistä ovat jonkin julkisen ylläpitäjän, eikä niille ehkä voida asentaa tarvittavia ohjelmistoja. Mitä jos koulutus järjestettäisiinkin läppärikouluna, jonne jokainen osallistuja tulisi oman kannettavan tietokoneensa kanssa? Tässä on useita hyviä puolia. Koulutus ei olisi niin paikkasidonnainen, ja edullinen tai ilmainen toteutuspaikka löytyisi varmasti. Kun opetus tapahtuu omalla koneella, ohjelman käyttäminen kotioloissakin jatkuu samasta pisteestä. Ohjelman asentamiseen ja siinä mahdollisesti ilmeneviin ongelmiin saa heti apua.

5.5.2 Omien palveluiden kehittäminen verkossa.

Kulttuurisectori on käyttänyt internetiä kahdella tavalla: toisaalta tiedon välittämiseen ja toisaalta ilmaisukanavana. Live Herringille kumpikin tapa on tärkeä. Verkkoa halutaan hyödyntää sekä yhteisön ylläpitoon että tiedotuksen tehostamiseen, mutta myös oman sisällön tuottamiseen ja omien uudenlaisten toiminta-alustojen lanseeraamiseen. Verkon nopeuden kasvaminen ei ole lisännyt vain musiikin latausta ja videoiden katselua, vaan se on mahdollistanut myös näiden verkkoon lataamisen, helpottanut omien sisältöjen esille laittamista.

Live Herring on toiminut verkkogalleria Henkevä silakan¹⁷ ylläpitäjänä vuodesta 2007. Galleria avataan kehittämistauon jälkeen uudelleen kesällä 2009 ja sen on tarkoitus painottua entistä enemmän ammatillisen mediataiteen esittämiseen, painopisteensä interaktiiviset projektit ja internet-projektit. Ammattimaisemmasta painopisteestään huolimatta gallerian on edelleen tarkoitus pysyä avoimena kaikille. Galleriasta voisi tulla esityskanava myös erilaisille Live Herring -työpajoissa toteutetuille teoksille. Gallerian käyttöä opetuskäyttöön parannetaan liittämällä se näkyvästi vuoden 2009 aikana aukeavaan ja julkaisun jälkeen hiljalleen täydentyvään mediataiteen opetuspakettiin. Siinä mediataiteesta ja muutenkin mediakulttuurista kootaan verkkoon tieto- ja toimintapaketteja, joita esimerkiksi opettajat voivat käyttää opetuksensa tukena. Live Herring -työpajojen hyväksi todetut formaatit on tarkoitus laittaa tällaiselle alustalle käytettäväksi Creative Commonsin *Some Rights Reserved* -lisenssillä.

Vähintään Live Herring -länintaiteilijakauden ajan toteutetaan verkkoon *Kerrostumia*-dokumentaatioprojektia.¹⁸ Tavoitteena on luoda open source -ohjelmistoja hyväksi käyttäen verkkoalusta, johon on kerätään audiovisuaalisessa muodossa eri ikäisten keskisuomalaisten ihmisten muistoja ja näkökulmia, jotka kytkeytyvät heidän asuinpaikkaansa. Materiaalia kerätään osittain työpajojen muodossa, mutta myös yksittäisillä toimijoilla on mahdollisuus tuoda esiin materiaaliaan kokonaisuudessa. Tällä hetkellä verkkoon sisältöä lataavien keski-ikä lienee nuorehko, mutta dokumentointiprojektissa tarkoitus on saada verkkoon sisältöä myös epätodennäköisimmiltä ryhmiltä – vanhemmalta ikäpolvelta ja tekniikkaa vierastavilta – ja täten myös epätodennäköisimmistä aiheista. Projekti on tarkoitus saada sellaiseksi, että sen ylläpito onnistuu pienillä resursseilla myös länintaiteilijakauden jälkeen.

5.5.3 Uusien innovatiivisten toimintaympäristöjen löytäminen

Live Herringille on tärkeää löytää kanavia sekä uudenlaisen audiovisuaalisen kulttuurin viemiseksi maakuntaan että maakunnallisen audiovisuaalisen kulttuurin esilletuomiseen.

Helppimmin maakuntaan vietävä mediataiteenlaji on ehdottomasti verkkotaide, mikä ei tarvitse kuin koneen esittämistä varten. Maakunnan kirjastoissa voitaisiin järjestää esimerkiksi nettitaidepäiviä, jolloin Live Herring -toimittaisi paikalle valmiin

¹⁷www.webgalleria.net

¹⁸www.kerrostumia.net

verkkosivuosoitteen, johon olisi koottu yleisökoneelle muutamia teoksia näyttelyksi, sekä kirjaston henkilökunnalle ohjeistuksen, kuinka he voivat esitellä yleisölle teoksia ja tarvittaessa neuvoa teosten katselussa. Käytännössä tällainen malli on kuitenkin hankala, koska päivien onnistuminen riippuu niin paljon kirjastojen omasta panostuksesta. Keski-Suomen maakunnan alueella on kuitenkin jonkin verran kirjastoautotoimintaa. Kirjastoautot turvaavat kirjastopalveluja alueilla, joissa ei ole kiinteää palvelupistettä, esimerkiksi haja-asutusalueilla. Kirjastoautot palvelevat myös monia kouluja ja päiväkoteja sekä palvelu- ja toimintakeskuksia. Mitä jos pakkaamme muutamana päivänä näyttelypaketimme läppäriin ja matkaamme näyttelyn kanssa sinne, missä ihmiset ovat? Kirjastoautokiertueeseen voisi hyvin liittyä myös pienimuotoiset työpajat ja *Kerrostumia*-dokumenttiprojektimme promotointi.

VJ-toiminta on oleellinen osa uutta audiovisuaalista kulttuuria, mutta Keski-Suomen alueella se ei näy paljon. Jyväskylästä löytyy muutamia VJ:tä, mutta maakunnasta ei kovinkaan monta. Helposti lähestyttävä ja innostava tutustumistapa audiovisuaaliseen kulttuuriin olisi muutamana VJ:n kanssa yhdessä tehtävä nuorille suunnattu maakuntapaketti, jossa VJ:t vietäisiin kiertueelle alueen kouluihin (yläasteet ja toisen asteen oppilaitokset) tai muihin pienten paikkakuntien esiintymistiloihin. VJ-kiertueeseen voitaisiin tarvittaessa yhdistää myös työpaja sekä lyhyt luento-osuus, esimerkiksi tekijänoikeuksista VJ-toimintaan liittyen.

Yksi keino huomion ja keskustelun herättämiselle on löytää epäkonventionaalisia paikkoja taiteelle. Yksi tämän tyyppinen toimintamalli voisi olla projekti, jossa kootaan maakunnassa tehtyjä videotuotantoja esille muutamaksi päiväksi johonkin kodinkoneliikkeeseen, jossa niitä voisi käydä katsomassa. Pienet maakunnalliset tuotannot saisivat tässä uudessa kontekstissa huomiota ja samalla myös kodinkoneliikkeet hyötyisivät. Jos kysymyksessä olisi ketjuliike, samanlaisen päivän voisi järjestää samanaikaisesti myös muissa ketjun liikkeissä. Jos tapahtuma sujuisi hyvin, se voitaisiin järjestää uudelleen vuosittain.

6 Tulosten pohdinta ja johtopäätökset

6.1 Live Herringistä ruraaliksi ruutanaksi

Kehityshanketta tehdessä oli hämmentävää huomata, kuinka suuren alueellisen eron voi muodostaa kolmisen sataa kilometriä, matka pääkaupunkiseudulta Keski-Suomeen. Yksittäisenä mediataiteilijana olen tuntenut ajoittain olevani valovuosien päästä sieltä, missä kaikki tapahtuu, mutta kun tilastot konkretisoituvat paperilla, todellinen kokonaistilanne hahmottuu entistä julmempana. Mikä onkaan maakunnan pienempien keskusten saati maaseudun tilanne, jos Jyväskylässäkin mediataide on vaikeasti tavoitettavaa?

Tämän opinnäytetyön kirjoitusprosessin aikana suhteellisen tuoreen, kuukauden ikäisen mediataideselvityksen esipuheessa todetaan, että selvityksen päähuomio mediataiteen järjestöissä on valtakunnallisissa järjestöissä, mutta myös alueellisten toimijoiden tilaa on kartoitettu. (Mäkelä 2009.) Alueellinen toiminta näkyikin selvityksessä pieninä heijastuksina lähinnä toimijaprocenttien määrissä, mutta ei omana kappaleenaan. Toivoisin, että Suomen alueelliset erot ja keinot niiden minimoimiseen huomioitaisiin näkyvimmin – tällä aihealueella vallitsee niin suuri epätasa-arvo, että se vaatisi vähintään yhden oman lukunsa. Ehkä tämä voisi olla Live Herringin taidepoliittisen toiminnan seuraava agenda?

Sekä uusia että vanhoja mediaselvityksiä ja erilaisia mediataidekeskusteluita seuranneena tuntuu hyvin häkellyttävältä tilanne, jossa ollaan huolissaan suomalaisen mediataiteen viennin edistämisestä, mutta ajatustakaan ei uhrata sille, miten suomalainen mediataide saataisiin näkymään kotimaassaan. Siinä missä mediataideselvityksessä ehdotetaan, että mediataiteen viennin toimijat loisivat alalle suomalaisen mediataiteen vientistrategian (Mäkelä 2009, 26), Live Herring voisi luoda julkilausumana alalle suomalaisen mediataiteen maahantuontistrategian.

Jotta toiminta disorganisaationa voisi onnistua ja Live Herring löytäisi oman pysyvän paikkansa omanlaisena toimijanaan Suomen audiovisuaalisella alalla toimivien organisaattorien ja järjestöjen keskuudesta, keskustelu Live Herringin roolin täsmentämisestä on ehdottomasti käytävä mahdollisimman pian. Kun ottaa huomioon yllämainitun alueellisen tilanteen ja Live Herringin pyrkimyksen kevyesti ja nopeasti

järjestettävään ja maakuntaankin vietävään ruohonjuuritason toimintaan, profiloituminen reilusti ruraaliksi toimijaksi tuntuisi sekä tarpeelliselta että luonnolliselta. Omaa toimintaa kehittäessään Live Herringillä olisi tilaisuus miettiä soveltavia toteutuskeinoja myös muille mediataiteen nälässä eläville Suomen alueille, joita vaivaa samanlainen resurssi- ja sisältöpula. Vaikka näen kansainvälisen toiminnan oleellisena osana Live Herringin toimintaa ja pidän tärkeänä, etteivät Keski-Suomen maakunnan taiteilijat jää kulttuuriviennistä paitsioon, Live Herring voisi mielestäni määritellä toimintansa painopisteen edelleenkin maanläheiseksi. Sopiva sekoitus matalan kynnyksen laatutaidetta vaivattuna sopivan epäsovinnaiseen, mutta luotettavaan ja tehokkaaseen toimintatapaan kuulostaa hyvältä reseptiltä.

6.2 Painopiste toimintaan eikä toimintakehysten koossapitämiseen

Olen opinnäytetyössäni keskittynyt miettimään toimintamahdollisuuksia disorganisaationa, koska malli tuntuu Live Herringille ominaisimmalta. Live Herring on alusta saakka toiminut paljolti sähköpostin ja myöhemmin muiden myös verkkoviestintätapojen varassa, joten toiminnan voimakkaampi suuntaaminen (verkko)yhteisöllisyyteen tuntuu luonnolliselta jatkumolta. Rekisteröitymiselle ja organisoitumiselle ei sinänsä ole mitään estettä ja voihan olla, että Live Herringin läänintaiteilijakauden jälkeen tilanne onkin kaikilta lähtökohdiltaan täysin toinen.

Yhdistykset voivat toimia avoimesti, mutta niillä on aina jonkinlainen hierarkinen rakenne. Disorganisaatiiossakin muodostuu väistämättä jonkinlaisia toiminnan vetäjiä, joihin toiminta ehkä personoituukin, mutta toimintoja on kuitenkin helpompi hajauttaa. Jos tekijöitä ja toteuttajia on vähän, varsinkin pienimuotoisessa toiminnassa pienikin hierarkia ja pakollisten virallisten toimintojen muokkaaminen voi viedä vapaaehtoistyöntekijältä liikaa voimia. Väärinrakennetussa organisaatiossa resurssit kuluvat organisaation itsensä ylläpitoon, ei uuden tuottamiseen. Siinä vaiheessa, kun toiminta ei enää pulppua sisältä vaan muuttuu pakollisten asioiden pakkopullaksi, peli on menetetty.

Vaikka itse koenkin voimakkaasti disorganisaatiotoiminnan parhaaksi mahdolliseksi toimintamalliksi, missään nimessä disorganisaationa säilyminen ei saa ja voi muodostua itseoikeutetuksi päämääräksi, josta pidetään kiinni kynsin ja hampain. Nykyisen Live Herring -läänintaiteilijatyöryhmän mielestä ideaalitalanne on, että ryhmä jatkaa

läänintaiteilijakauden jälkeenkin toimintaansa yhtä vapaamuotoisesti kuin nyt, tuleepa sen toimintamuoto olemaan disorganisaatio tai organisaatio. On tärkeää, että toiminnallinen ryhmä pysyy avoimena ja siihen voi liittyä ja siitä voi lähteä omien intressiensä mukaan vaivattomasti.

6.3 Innovatiivisen ympäristön kehittäminen

Luovuus ja innovatiivisuus on tärkeä osa Live Herringin toimintaa. Live Herring ei pyri vain toteuttamaan ryhmän ulkopuolelta tulevia ideoita, vaan myös luomaan itse uusia toimintamalleja. Päämääränä on luoda innovoimaan inspiroiva ympäristö, jossa luodaan ja kokeillaan uusia konteksteja taiteelle.

Toivoakseni sekä Live Herringiltä että sen yhteistyökumppaneilta löytyy tarpeeksi sulaa hulluutta lähteä toteuttamaan myös mitä epätodennäköisimpiä ja vaikeiltakin kuulostavia projekteja ja tämän lisäksi myös tarpeeksi tahtotilaa saada ne onnistumaan. Innovatiivisuus toimii ympäristössä, jossa innostetaan ja kannustetaan latistamisen sijaan ja missä mikään idea ei ole liian hullu tai mahtipontinen: kaikki saadaan soveltamalla onnistumaan. Lähdetään siitä, että silakassamme ei ole jarruja, mutta se kyllä pysähtyy itseksensä, jos edessä oleva mäki on liian korkea. Ja siinä tapauksessa kaivetaan tunneli.

7 Loppusanat

Tässä opinnäytetyössä jo aloitettujen käytäntöjen toteuttaminen on sekoittunut iloisesti täysin hypoteettisiin ajatusleikkeihin siitä, mitä tulevaisuudessa mahdollisesti voisi tapahtua.

Nyt ja tulevina aikoina Live Herring -toiminnan onnistuneisuutta voidaan mitata palautteella, jota ryhmä toiminnastaan saa sekä yleisöltään että niiltä, jotka ovat olleet mukana toteuttamassa ryhmän toimintaa. Oman hankkeeni kohdalla onnistuneisuutta voidaan mitata sillä, kuinka käyttökelpoisia ja ylipäättään toteutettavissa olevia kehityshankkeen puitteissa miettimäni ratkaisut ovat ryhmän tulevassa toiminnassa - tuleeko Live Herring -läänintaiteilijasta ruoto vain? Hyvässä mielessä. Ideaalitulanteessa Live Herring saa läänintaiteilijakaudellaan vahvistettua omia toimintamallejaan ja konseptiaan niin, että toiminta jatkuu läänintaiteilijakauden jälkeen yhtä aktiivisena kuin sen aikainakin – eikä läänintaiteilijuutta enää tarvita.

Täysin uudenlainen toimintamalli täysin uudenlaisessa kontekstissa antaa rajattomat mahdollisuudet kehittää toimintaa mihin suuntaan vain. Jo läänintaiteilijakauden alku on osoittanut, että elokuva- ja mediakulttuurin läänintaiteilijalle on kysyntää, eli toimintakenttä on avoin ja vastaanottavainen. Muutamat järjestetyt tapahtumat kielivät sitä, että maakunnassa löytyy myös tekijöitä. Aika tuntuu kaikin puolin kypsältä uudenlaiselle toiminnalle ja hiljalleen kasvava näkyvyys lisänee mielenkiintoa ja sekä tekemisen, harrastamisen että esittämisen mahdollisuuksia alueella.

Vapaaehtoistyöhön ja yritysrahoituksen tai sponsoroinnin varassa olevia toimintakeinoja miettiessä on aina se vaara, että jos asiat menevät hyvin, tällainen toiminta voidaan alkaa yleisesti nähdä vaihtoehtona julkisrahoitukselle – mitä se ei ole. Luomalla edullisten toteuttamisten malleja, joilla tapahtumajärjestäminen onnistuu mahdollisimman kustannustehokkaasti ja mahdollistuu ilman apurahoitusta, ei tarkoita sitä etteikö apurahoitukselle olisi tarvetta. Disorganisoitunut kulttuuritoiminta ei ole vaihtoehto julkisrahoitteisille museoille ja opetustoiminnalle vaan ainoastaan lisä sille. Vaarana on aina, että jos vapaaehtoisvoimin pyörivä toiminto astuu viralliseen asemaan ilman lisärahoitusta tai muita resursseja, siltä helposti aletaan myös vaatia enemmän kuin mihin se pystyy ja vapaaehtoisille harrastus ja hyvä tahto muuttuu orjatyöksi ja stressin lisääjäksi.

Tärkeää siis on, että Live Herring -toiminta muistetaan pitää ruohonjuuritasolla myös läänintaiteilijakaudella. Tärkeää on myös, että Live Herring saisi luotua hyviä ja kestäviä, kevyellä rakenteella toimivia ja helposti toistettavia ja varioitavia konsepteja, joiden toteuttamista on helppo jatkaa myös läänintaiteilijuuden aikakauden loppuessa.

Lähteet

Capra, Fritjof 2004. Living networks. Teoksessa: McCarthy, Helen, Miller, Paul & Skidmore, Paul (toim.) Network Logic. Who governs in an interconnected world? Lontoo: Demos. [pdf] [Julkaistu painettuna: ISBN 1-84180-118-6.] Tulostettu 12.4.2009.

Castrén, Hannu 2007. Taiteellista säteilyä maakunnissa! *Arsis* 2/2007.

Holden, John 2007. Logging On. Culture, participation and the web. Lontoo: Demos. [pdf] [Julkaistu painettuna: ISBN 978-1-84180-183-4.] Tulostettu 12.4.2009.

Holden, John 2008. Democratic Culture Opening Up The Arts To Everyone. Lontoo: Demos. [pdf] [Julkaistu painettuna: ISBN 978-1-906693-077.] Tulostettu 12.4.2009.

Jokinen, Heikki & Rautiainen, Pauli (toim.) 2008. Taiteen edistämistä varten. Taidetoimikunnat 40 vuotta. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.

Haapea, Kirsi 2009. Orkesteri tahtoo läänintaiteilijaksi. *Kaleva* 15.3.2009. [online] [viitattu 12.4.2009]. www.kaleva.fi/plus/juttu786388_page0.htm

Keski-Suomen elokuvakeskus ry 2009. [online] [viitattu 14.4.2009]. www.ksek.fi

Kokkola, Jussi 2007. Suomalaista mediataidetta viedään erityisesti Eurooppaan. *Tutka* 18/2007. [online] [viitattu 12.4.2009]. tutka.diak.fi/artikkeli?id=1306

Kostiainen, Juha 2004. Asumisympäristöt ja innovatiiviset mikroympäristöt - Rakennettu ympäristö ja kaupunkien kilpailukyky. Teoksessa Rakennusperinnön tulevaisuus. Ympäristöministeriö. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Kuukka, Ilkka 2009. *S-posti*. 17.4.2009.

Kuva-Kuopio. Jälleenrakennuksen vuosikymmenet n.d. Kuopion taidemuseo. [online] [viitattu 14.4.2009]. <http://kuvakuopio.taidemuseo.kuopio.fi/taiteilijan-asema/laanintaiteilija>

Laitinen, Arja & Rautiainen, Anna Mari 2009. Läänintaiteilija on alueensa taiteen moottori. *Taku* 1/2009.

McCarthy, Helen, Miller, Paul & Skidmore, Paul 2004. Introduction. Teoksessa: McCarthy, Helen, Miller, Paul & Skidmore, Paul (toim.) Network Logic. Who governs in an interconnected world? Lontoo: Demos. [pdf] [Julkaistu painettuna: ISBN 1-84180-118-6.] Tulostettu 12.4.2009.

Miller, Paul The rise of network campaigning. Teoksessa: McCarthy, Helen, Miller, Paul & Skidmore, Paul (toim.) Network Logic. Who governs in an interconnected world? Lontoo: Demos. [pdf] [Julkaistu painettuna: ISBN 1-84180-118-6.] Tulostettu 12.4.2009.

Miller, Paul & Skidmore, Paul 2004. Disorganisation. Why future organisations must 'loosen up'. Lontoo: Demos. [pdf] [Julkaistu painettuna: ISBN 1841801372.] Tulostettu 12.4.2009.

Mäkelä, Asko 2009. Mediataiteen mahdollisuudet. Selvitys mediataiteesta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:13.

Nurminen, Tiina, Keski-Suomen taidetoimikunnan pääsihteeri. Haastattelu 1.4.2009. Keski-Suomen taidetoimikunta.

Ollikainen, Soile 2009. S-posti 28.4.2009.

Porkkanamafia 2009. [online] [viitattu 12.4.2009]. porkkanamafia.wordpress.com

Rheingold, Howard 2004. Smart mobs - the power of the mobile many. Teoksessa: McCarthy, Helen, Miller, Paul & Skidmore, Paul (toim.) Network Logic. Who governs in an interconnected world? Lontoo: Demos. [pdf] [Julkaistu painettuna: ISBN 1-84180-118-6.] Tulostettu 12.4.2009.

Sotara, Markku 2003. Tutkimusmatkailua vai ongelmien ratkomista. Akatiimi 8/2003, s. 16-18.

Suomen Franchising-Yhdistys ry 2009. [online] [viitattu 12.4.2009]. www.franchising.fi

Taiteen keskustoimikunnan vuotta 2009 koskevat laadulliset ja määrälliset tulostavoitteet (tulossopimus vuosille 2009-2010). [online] [viitattu 12.4.2009]. www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/rahoitus_ja_ohjaus/vahvistuspaatokset/TKT_vahvistuspxtxs_2009_.pdf

Taiteen keskustoimikunta 2009. [online] [viitattu 12.4.2009].

www.taiteenkeskustoimikunta.fi

Taylor, John 2004. The information utility. Teoksessa: McCarthy, Helen, Miller, Paul & Skidmore, Paul (toim.) Network Logic. Who governs in an interconnected world? Lontoo: Demos. [pdf] [Julkaistu painettuna: ISBN 1-84180-118-6.] Tulostettu 12.4.2009.

Vadén, Tere 2002. Digitaalinen nominalismi. Koodiutumisen ja tiedon omistajuuden ongelma tietoyhteiskunnassa. Niin & näin 4/2002, 0-15.

Vadén, Tere 2007. Tiedon tuottaminen post-modernissa yhteiskunnassa: vapaa ja omistettu malli. Teoksessa Mylly, Tuomas, Lavapuro, Juha & Karo, Marko (toim.) Tekemisen vapaus. Helsinki: Gaudeamus.

Valtion taidetoimikuntalaitoksen kehittäminen 2005. [online] [viitattu 12.4.2009].

www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_263_tr41.pdf?lang=fi [Julkaistu painettuna: Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:41.]